



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Caroli-Avgvsti Salesii Tvlliani Doctoris Theologi,
Praepositi, Canonici, Vicarii Generalis Et Officialis
Ecclesiae Gebennensis: De Vita Et Rebus Gestis Servi Dei**

Sales, Charles Auguste de

Lvgdvni, 1634

Liber Qvintvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9634

DE VITA ET REBUS
GESTIS, SERVI DEI,

*Eximia Sanctitatis Viri FRANCISCI SALESII Episcopi
& Principis Gebennensis.*

LIBER QUINTVS.

ABEV NTE sæculo decimo sexto hæc fiebant Tononi & Anicij, & conciliandis magnis Principibus Henrico quarto Francorum Regi, & Carolo Emanueli Allobrogum Duci, Cardinalis Aldobrandinus Sedis Apostolicæ Legatus à latere incumberebat, prout tãdem decimo septimo ineunte sæculo firmum Lugduni fœdus percussum est, quo Sebusiani, Bugicienses, Val-Romæenses & Gexenses qui inter Rhodanum & Ararim degunt adiuncti sunt Franciæ, Salutiani verò Allobrogibus. Recreavit bonos omnes pax illa optima, quæ regios animos indissolubilibus coniunxit nodis: Sed Franciscum nouus dolor & quidem magnus iuceffit. Dum agit Anicij, ecce nuntium venit Dynastam Boësiacum Salesium acerrimis conflictatum doloribus ad mortem decumbere, datæque sunt vnà litteræ quibus ad se parens optimus charissimum filium suum Franciscum, Gebennensem Præpositum & electum aduocabat. Moras nullas traxit Franciscus, sed citato equo rectà Salesium profectus est. Quanta perfusus fuerit consolatione Natum intuens & alloquens Bonus senex vix dici potest: nam non tantum vt prolem suam agnoscebat, sed vt Patrem venerabatur, tum ob Sacerdotij dignitatem, cum propter ingentes quibus eum micare videbat virtutes; Recogitauit apud eum omnes annos suos, in amaritudine animæ suæ, Generali vt vocant peccatorum suorum confessione præuiã, sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum eius sumpsit manibus, & ad æternita-

*Pax inter
Regem &
Ducem.*

*Franciscus
agrum Pa-
træ inuisi-
sit.*

D d

Franciscus
Anicij
Quadrage-
simam con-
cionibus
peragat.

Francisco
nuntiatum
vixisse
Patrem.

Franciscus
iuxta fune-
bria Patri
persoluit.

tis quam fide videbat viam salutifera documenta recepit. Primogeniti sui, quo se terque quaterque beatum aiebat, fatiari non poterat sanctissimis alloquiis: verumtamen instante Quadragesimali tempore iis priuatus est, quia Præpositus ad Conciones sacras fide se iam pridem exposcētibus Aniciensis Ciuitatis Cōsulis obstrinxerat; reliquit igitur caducissimum Patrē, quem tamen adhuc visurum Paschalia coniecturis Medici asserebant, & Anicium Hilariorum die rediit. Luce posterā in Diui Dominici æde, Concione de more celeberrima quadragenarij ieiunij dies inchoauit, tamque potenti perrexit virtute in extirpandis vitiis, plantandisque Christianis virtutibus, tantā verborum agebat efficaciam, vt nunquam sic loquutum hominem illi dicerent, isti nūquam se antea horridius vitiorum concepisse deformitatem & pulchritudinem virtutum. Accedebant quotidie ad sanctissimū Concionatorem qui odia, & inimicitias ponerent, ablata restituerent, iniqua fœnora renuntiarent, & euadebat bene institutæ religiosæ familiæ similis Ciuitas. Cum ecce Nonis Aprilis suscitatus à Christo Domino quatruiduanus Lazari miraculum annuncio, ascendenti que in pulpitem, imprudens tabellarius vixisse Patrem renuntiauit. Conturbasset quemuis alium simile nuntium, at Franciscus proiectis in cœlum oculis viuentem Deum adorauit, elatusque in sublime sic perfecit sermonem suum, vt neminis in cogitationem venire potuerit attonitum ipsum esse; tum acto Epilogo, his Populum verbis ad rem protinus mutatis rogauit. Dum venire ad vos obiisse eum intellexi cui maximè debeo, duo à vobis peto. Primum, veniam vt concedatis mihi ad vnum aut alterum diem quò parentare queam ei. Secundum, vt pias ad Deum preces fundere pro animæ eiusdem requie dignemini. His dictis cohibere non potuit impetum lachrymarum. Properauit igitur Salesium cum Patribus Dominicanis Aniciensibus qui Crucem suam & funebria ornamenta bombycina vt ab anno iam millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo tenentur, detulerunt. Aduentatus defuncti corpus lachrymis suis lauit deosculando, tum fuis iterum precibus animam Deo commendauit & instruxit funus. Præcedebat Crux vna, duobus cum acolythis accensos cereos deferentibus; veniebat deinde pauperum vestes & calceamenta donatorum facésque symbolicâ Gentis tesserâ insignitas gestantium longus ordo, tum Dominicani Pa-
tres,

tres, & post eos, Sacerdotes in Parœciali Ecclesia sacri Gebennensium Canonorum Collegij Vicarij, lugubriter cantantes quos sequebantur Dynastici Muneris administri, tum Serui domestici & liberti. Corpus amplo heteromallo quod Nobiles quatuor viri è quatuor angulis sustinebant sublime, opertū, tectumque spectantes omnes ad lachrymas prouocabat. Incedebat sociatus stipatusque suis fratribus patrue libus, cæterisque consanguineis & affinibus, qui omnes pullati erant demissis oculis Franciscus. Claudebant ordinem Fœminæ implentes querelis & gemitibus vias; ac tandem in Parœcialem Torentini Vici Diuo Mauritio sacram Ædem peruētum est. Sandapila in medio chori reposita. Ecclesiastico solemnī ritu perfolutæ exequiæ nullo prætermisso officio, corpus in Antiquo Maiorum tumulo sub prægrandi marmore quieti datum est. Sed & Dynastam Nobilissimum, tanti viri qualis Franciscus Salesius fuit Patrem notiorē orbi reddere fuerit operæpretium. Ille ex Claudia Charan-sonaia Illustri admodum fœmina Ioanni Dynastæ Salesio natus anno decimi sexti sæculi vigesimo secundo litteris tinctus humanioribus Illustrissimo Principi Francisco Luceburgensi Marticiarum Vicecomiti Ephebus datus, cum luculento commeatu dimissus est: transiens deinde ad equestres Stempensis Ducis pro Christianissimo Francorum Rege Copias, & in iis præcipua adeptus munera, multum ense præualuit, & eximia suæ bellicæ virtutis tum in Francia cū apud Belgas in obsidionibus præsertim Landreciaca & Sandesideriana, exhibuit specimina; inter Nobiles postea Nemorosij Ducis ab ipso Principe ascitus Regiā Gallici Monarchæ aulam sapientissimè fœlicissimèque incoluit. Variis legationibus optimè functus in Patriam redux ac vxore ductâ Principum meruit esse & Consiliarius & Arbitr, sexagesimo quinto sæculi anno Nobilibus Gebennesianis, quos Anicium Iacobus, Sabaudus Dux Nemorosius conuocarat, cum laude præfuit, resque dissoluit intricatissimas. Aniciensē Ciuitatem ab incendio & strage, offensas Raconisij Comitē Sallienfes copias pacans ac placans, solertissimè liberauit, ac tandem liberis fortunatissimus annisque grauis in Salesiano suo Castro ac prædio nobili salutare quæsiuit otium. Vir erat solidissimi iudicij, subtilissimique ingenij, in rebus arduis profundæ cogitationis & animi constantissimi, ab omni inani fastu alienus; in sermone & victu

Franciscus
Toparcha
Salesij Boë.
saci Elo-
gium.

temperantissimus. Caterum ad delicias facundus & elegans, in se satis parcus, in alios munificentissimus, Subditis & clientibus æquissimus, pauperum ærumnas abundè suis opibus subleuabat. Ab omni hæresi tanquam à peste fugiens & dicere solitus, nunquam se religionem illam amplexaturum quam nascentem vidisset, de Calviniana autem loquebatur, quâ duodecim annis senior erat. Singulis mensibus & amplius ad Pœnitentiæ & Eucharistiæ accedebat Sacramenta, & in extrema sua valetudine ter Angelorum pane refectus est. Cùmque se moribundum sentiret, liberos suos qui tunc aderant, Patriarcharum antiquorum in morem coram se conuocauit, vnicuique salutaria præcepta dedit. Franciscum Gebennensem Præpositum & Electum vt velut Patrem venerarentur, eique in omnibus obtemperarent disertissimè iussit; tum singulis benedictione datâ, relictaque amplissimæ familiæ curâ dilectissimæ Coniugi Franciscæ Sionnastiæ, condito testamento, extrema vnctione bis suscepta, iunctis manibus crucifixum tenens, eleuatisque in cælum oculis Amedeo Bouardo Sacerdote Tulliano, & Curionis vices gerente perpetuis intento precibus suauissimè spiritum Deo reddidit, annos natus septuaginta octo. Et talis decebat vt esset Beato Francisco Pater, qui sicut piissimè vitam duxerat, ita clausit sanctissimè. Celebratis funeralibus ad Diem Dominicam Franciscus Anicium rediit fœlicitèrque & ampla cum animarum messe Quadragesimam & Paschalia festa superauit. Vix respirabat cùm è Caballio relatum est Geneuenses Ciues in Dralliantinos & Armoënses irruisse in eorùmque pagis collocasse Ministros vnum autem Iacobum Cusinum qui amplexatam recens Catholicam fidem ab ipsis euelleret hæreticamque restitueret prauitatem, indignatus Salesius tantæ perfidiæ & temeritatis non distulit Allingios proficisci, ibique à Brottyaco, quem Caballianæ legionis & Arcis Præfectum Dux Serenissimus ab restituta sibi Sabaudia constituerat selectorum militum manipulum vi vtendum ratus, cùm nihil fœdera, vel data toties fides iam valerent obtinuit: egit ipse Ducem pro Christo, & quos rationum momentis quantumuis validissimis, & lenitate quâ pollebat ad cicurandos efferatos animos flectere nequiuisset, duriores saxis Ministros minis & præsentis ferro abegit procul ab iis Ecclesiis, Geneuamque trepidos profligauit, Curiones reuocauit, non eos tantum Armoënses, sed

& quam

*Franciscus
Anicium
redit ad
Geneuenses.*

*Franciscus
Geneuenses
Ministros
profligauit
Caballia.*

& quamplures alios Caballij incolas variis concionibus confirmavit. In Ciuitatem redux nouum mox & gloriosum opus aggressus est. Gexenses populi sunt qui eum tractum incolunt, cui Vallensis ager ab Oriente, Leinanus Lacus, & qui ab eo emergit Rhodanus à Meridie, Clusensis saltus & Michallia ab Occidente, & Sanclaudiani Montes seu Iura à Septentriones fines sunt. In triginta septem Parœcias olim distincti, scilicet Diuoniensem, Grilliacensem, Gexensem, Verginerensem, Versouianam, Prigninianam, Saconaiensem, Verneyesem, Meirinianam, Matigninianam, Pratouiniciensem, Ferneliensem, Moyntianã, Collyanam, Ornayanam, Bossiacensem, Cessiacensem, Togninianam, Cheuryacensem, Crosetinam, Polliacensem, Sergiacensem, Thoiriacensem, Alamognianam, Gouuillianam, Maluasianam, Pessyacensem, Penæanam, Bordignianam, Satigniacensem, Rossinianam, Dardagniacensem, Chalesiensem, Peronianam, Grigniacensem, Afferentinam, Faragianam, & Collongianam. Præter Prioratus quatuor sancti Ioannis extra muros Ciuitatis Gebennensis, Afferentinum, Diuoniensem & Cessiacensem. Eorum populorum ager longè satis latèque porrectus eodem tempore quo Caballium cum scilicet Rex Franciscus in Sabaudiam irruit, à Bernatibus est occupatus, ac postmodum Emanueli Philiberto Duci, iis tamen conditionibus restitutus, vt nonnullus in eo religionis Catholicæ cultus restauraretur. Post aliquot deinde annos fracto Bernates fœdere in eundem rursus agrum irruerunt, at breui suæ perfidiæ dederunt pœnas; nam Serenissimus Carolus Emanuel valido conflato exercitu cæcos eos ac fugatos procul expulit à continente, & religionem Catholicam diu exulantem restituit. Verùm (quæ rerum est vicissitudo) elapsis paucis annis eundem tractum Geneuates Francicis nisi & tuti armis occuparunt, & quidquid religionis Catholicæ statutum fuerat subuerterunt. Isque fuit eius Ditionis Gexensis status donec Lugdunensi fœdere pars facta est Regni Francogallici. Apostolicus vir Salesius pari donandos munere Gexenses quo Caballianos ditauerat, sanctè de more ratus, rogatis in conuentum Ordinis Ecclesiastici Proceribus, consilia sua explicuit. Hi rem suis votis amplexati quia non ipse Rex dumtaxat Christianissimus, sed etiam qui ei sunt ab intimis & sanctioribus Consiliis Magnates alloquendi erant, Franciscum

*Gexensis
agri de-
scriptio.*

*Gexensis
ager à
Bernati-
bus deinde
à Geneua-
tibus occu-
patus.*

*Franciscus
Lucretiam
Parisi-
orum profi-
citur.*

Salesium protinus ad Regem Oratorem allegauerunt, & non distulit Salesius profectioem captis quibus fidem faceret, tum ab Episcopo Granierio cum sacro Canoniorum Cathedralium Collegio, reliquoque Clero litteris ineunte Ianuario, anno millesimo sexcentesimo secundo viam iniit. Baronem Luxium apud Heduos Praefectum, Rex constituerat, & ei colloqui debebat Salesius, rerumque summam quo expeditius tum in Aula cum secretiori Consistorio ageret, accipere, & ille tunc Diuioni morabatur. Diuionē ergo versus Salesius iter adornabat, & iam Sebusiæ tangebatur fines, eratque Matiscone transiturus, cum de transitu subito formidatum est. Araris quippe ingenti imbrium delinquentiumque niuium copiā extra alueum suum cum horrore inflatus periculum vitae transire audentibus faciebat.

*Franciscum
Deus, &
eius preci-
bus alios à
submersio-
ne praefer-
uit.*

Fortè itineris Comitem sese Faber cum Renato filio aliisque nonnullis Salesio adhibuerat, & ipse abhorrebat à flumine: at Salesius à nautis de insolita vi fluminis certior factus, committendam tamen flumini scapham ait in nomine Domini. Paruerunt illi inuiti licet, voluntati Sacri Sacerdotis cui fidebant ceteroquin maximè, ipsumque Salesium, Antonium Fabrum, Renatum filium, Georgium Rollandum, & Sergium Sagetum assumpserunt. Medio in flumine parum aberat quin mergeretur scapha, erantque qui naratu emergendum esse cogitarent, simul & Faber & ceteri misericordiam Dei altis clamoribus implorabant. At Salesius leuatis in caelum oculis, flexisque genibus tacitus & serenus bono omnes animo esse iussit. Volendum quod Deus vult, ceterum non perituros, quamuis vix scapha ad littus appelleret. His dictis veluti si remissiores vndæ fluxissent, vel diminutum fuisset pondus erexit se scapha & incolumes terræ dedit. Tribuerunt salutem suam nauæ & comites Francisci precibus, ipse verò fidentem semper esse Deo inquires, sermones illos eludebat. Diuionem peruenit, vbi à Barone Luxio hospitio etiam exceptus per aliquot dies vix sustinendis visitationum officiis quæ ei ab omnibus, sed Senatoribus præcipuè exhibebantur cumulatissimè suffecit. Dedit autem pergenti in aulam Epistolas varias Baro, quibus eum resque quas tractaturus erat amicis Proceribus, Aulicis impensè commendabat, & profuit certè Salesio Luxium propensi in eum esse animi: magni enim erat is apud Aulicos nomi-
nis,

*Franciscus
sum Lu-
xio collo-
quitur.*

nis, & à Rege multum amabatur. Tandem vndecimo Calendas
 Februarij Lutetiam Parisiorum appulit. Accessitque statim ad
 Camerinum Episcopum Apostolicum apud Christianissimum
 Regem Nuntium, cui quidquid habebat negotiorum & consilij
 aperuit. Salutato deinde Rege oblatisque quas ad eum Geben-
 nensis Episcopus & Baro Luxius scribebant litteris fusam de sua
 profectiois causa narrationem contexuit. Rex sereno eum vidit
 vultu, promisitque se in omnibus quæ iusta & æqua essent pro-
 pitium fore, accederet modò ad Nououillanum Villaregium ei-
 que sua omnia explicaret. Salesius verba Regis retulit Nuntio, &
 is quidem dignatus est eum ad Villaregium conducere spem
 multam faciens. Sed Villaregius diu fortiterque petitiones Sale-
 sij earumque momenta impugnauit, ita vt in iis defendendis Sa-
 lesius multum laborauerit vicit tamen tandem aspera huiusmo-
 di principia, obtulitque libellum supplicem qui caput esset & to-
 tius summa rei; Narrabat autem illo exponebatque, quo pacto à
 Gexensi agro religio Catholica exularet, priuarenturque suis
 Ecclesiasticis bonis Sacerdotes, concludebat, vti Regi placeret
 imperare & decernere, eandem religionem Catholicam in om-
 nibus in quibus olim vigeat ditionis illius locis, cum antiquis
 etiam omnibus & solitis iuribus, priuilegiis, & immunitatibus in
 Sacerdotum gratiam restitutum iri; Secundum promulgatum
 Lutetiæ edictum quinto Calendas Martij præteriti sæculi anno
 nonagesimo nono, cuius beneficium implorabat. Ad hæc Villa-
 regius ius Regem dicturum indubiè respondit, petiuitque sibi
 fusiora porrigi & digesta totius argumenti commentaria. Erectus
 animo Salesius per scripta in hunc modum capita dedit. Duo pe-
 tuntur à Christianissimo Rege: Primum, vt religionis Catholice
 exercitium in omnibus Ditionis Gexensis locis restituatur. Se-
 cundum, vt redditus Ecclesiastici Ecclesiasticis personis etiam re-
 stituantur, & omnia quidem hæc iuxta edictum: Quod spectat
 ad primum, nemini fit iniuria. Relinquetur enim Gexensis hic
 ager, vt & omnes Regni Prouinciæ suæ libertatis; neque verò ra-
 tioni consonum esset prætenfos reformatos illius incolas cæteris
 Regnicolis hac in re præferri, aut hunc regni angulum ab gene-
 rali edicti lege excipi, cum icta in contrarium omnia foedera sint
 bellis fracta sequentibus. Adde quòd non ita pridem Religio in
 eo Catholica fuit, introduxerat enim eam Dux Sabaudia anno
 nonage-

*Franciscus
Lutetiam
appellit.*

*Franciscus
libellum
supplicem
Regi porri-
git.*

*Franciscus
fusiora
commen-
taria dat
Villaregio.*

nonagesimo, postquam datam Bernates fidem violassent. Inde nouo foedere Niuiduni percusso liber ambarum religionum cultus indictus fuerat, ita tamen vt prætenfa in tribus tantum locis esset, Catholica verò vbique alibi remaneret: veruntamen irritum fuit hoc pactum. Itaque nullus est restituendæ religioni Catholicæ ex edicti generali lege obex, vt in commutatis ceteris dititionibus & Prouinciis obseruatum est. Quod spectat ad secundum, distinguendus est varius bonorum illorum & reddituum status secundum enim variam eorum acceptionem varia & alia oritur difficultas. Quædam igitur bona à Bernatibus vendita sunt & abalienata, quæ tamen euinci possunt, & quod adhuc non aliud petitur nisi vt quancumque iustum pretium Ecclesiastici homines offerent, prout Bernates ipsi acceperunt, redire statim in pristinum Ecclesiastici iuris statum possint. Quædam alia possidentur à Geneuatibus, sed titulo supremi Domini, & de his nullus est impræsentiarum sermo, quia quauis intrà Regias terras sint, nõ tamẽ Regij sũt iuris, & huiusmodi sunt bona, quæ olim Episcopi erant. Quædam alia possidentur quidem à Geneuatibus, sed dependenter à Rege, & vt restituantur (cũ nullo alio nomine quàm vsurpationis iniquissimæ veniant illis) procedit ex parte libellus supplex. Huiusmodique bona sunt quæ fieri Canonorum Cathedralium Collegij (quod Capitulum vocant) olim erant. Quædam alia possidentur à Ministris Regi subditis, hominibusque laicis. Et circa hæc nulla est vel minima difficultas. Quid si postquam de huiusmodi restitutione statutum fuerit de rebellione timeatur? Sed timeretur frustra, nam nemo est qui imperitæ plebi dux esse velit, cùm Nobilium pars maxima fidei & religionis Catholicæ partes tueatur: præterea nulla est ad recipiendos tumultuantes arx vel rupes, quid si Bernates aut Geneuates offensos se existiment? Sed quis dicat Regiam Gallia Maiestatem cogi, vt subditos suos ad exterorum morem compellat viuere? An Heluetij illi intentabunt in Regem minas qui ne hiscere quidem ausi sunt cùm Sabaudia Dux occasione & re simili Catholicæ religioni Veragros suos Galliardenses & Terniacenses restituit? An illi de modo Regnicolas gubernandi legem ferent? Dicatur idem de Geneuatibus, & hac ratione magnus Rex iustitiam faciet, & iudicium, Sacrosanctam religionem Catholicam propagabit, ingens Ecclesiæ beneficium impendet,

&

*Bona singularium.**Bona Episcopalia.**Bona Canonorum Cathedralium Collegij.*

& oratores qui continuas pro incolunitate sua fundant preces multiplicabit. Dum hæc agit Salesius, cum esse fama prædicat qui potenti virtute finitimos Genevæ populos ad Catholicam fidem conuertisset, qui tentandi Theodori Beza Hæresiarchæ curam à summo Pontifice habuisset, qui omnium Purpuratorum Ecclesiæ patrum votis & magno cum applausu electus esset Gebennensis Episcopus, eum denique esse qui verbo & opere si quis unquam, valeret quamplurimum; & hæc quidem à Maria Luceburgensi Mercuriani Ducis coniuge nonnullisque Allobrogici nominis amicis fama mutuabatur. Instabat quadragintadiæ ieiunium, & facellum, quod Regina vocant in aula Luparæ, fortè fortuna Concionatore destituebatur. Inter tot doctrinam moribusque celeberrimos, qui in tam ampla Civitate degunt, Principum virorum & fœminarum oculos, Salesius existimationis suæ radiis verberavit. Ab Catharina Aurelianensi Longauillana, Principe uti concionandi munus illud subiret enixè rogatus recusare non potuit: sedit igitur syncerè suo more panem fracturus esurientibus, statimque non Principes modò & aulicos homines, sed & utriusque conditionis Ecclesiasticos, Doctoresque Sorbonicos eloquentiæ & pietatis suæ catenis pertraxit. Incolebat tum aulam nobilis fœmina & Matrona, quam ex Coniugis nomine Perdrielluilliam vocabant, hæc Calvinianam Hæresim tam altè inis gerebat infixam præcordiis, ut doctissimi quamplures viri in ea auellenda frustrà hætenus laborassent. Salesij tamen permota famâ desiderio eum audiendi teneri cœpit, ferialis erat secunda dies post Dominicam primam Quadragesimæ, & Salesius de extremo Iudicij die sermonem habebat, Perdrielluillia compunctione tacta cordis tunc primùm & ferio de conversione cogitavit: accessit postea nec mora nimia priuatim ad Salesium, tandèmq; Apostolici viri conuicta persuasæque rationibus cum uniuersa familia quam amplam habebat, solemne sui in Patris Francisci Salesij manibus remisit hæresi nuntium. Commouit res hæc totam Lutetiam, Hæreticòsque quamplures ad Salesij conciones adduxit, nobiles in primis Raconisios, qui non vltimo ordine inter Parisienses ambulant, & ex iis vnum, qui post varias cum viro Dei habitas collationes, nò hæresim modò abiecit, sed & sæculi vanitates, religiosam vitam in Capucinatorum Ordine amplexatus, Angelus Raconisius

*Francisci
fama Lu-
tetia.*

*Franciscus
conciona-
tur in aula
Luparæ.*

*Franciscus
Perdriell-
uilliam
conuertit.*

*Franciscus
Raconi-
sium fami-
liam con-
uertit.*

*Turca cui-
dam satis-
facit.*

*Longauil-
lana Prin-
ceps num-
mos Fran-
cisco of-
fert.*

*Franciscus
Longuil-
lana num-
mos recu-
sat.*

*Perronius
Francisco
amicus.*

appellatus est, euasitque verbi Diuini concionator validissimus, & cum eo vniuersa familia ad orthodoxam conuersa est fides. Eodem tempore Turcæ cuidam Lutetiæ agenti super mysterio sacrosanctæ Trinitatis plenè admodum satisfecit, dimisitque æquo satis in Christianam religionem animo, an is postea vti tunc omnes coniciebant Mahometis impietati renuntiauerit, non constat. Constat autem innumeros homines Salesij concionibus sacris priuatimve colloquiis aut abiurasse hæresim, aut valedixisse vanitatibus, aut vitia cum virtutibus commutasse. Tandem exiit Quadragesima, & de remunerando Salesio inter eos qui eius pasti fuerant diuinis sermonibus Principes cogitatum est. Principi Longauillanæ incumbere hæc sollicitudo, quippe quæ eum inuitarat. Amplam igitur hæc crumenam è suppellectili sua selegit, quam repleuit nummis aureis Franciscis quos Solares vocant, sui que Præfecto hospitij ad Salesium cum gratiis deferendam commisit. Defunctus officio suo Præfectus statim ac crumenam ostendit perfudit Salesij rubore genas, qui illustrissima Principi retulit in hæc verba grates. Maiori me cumulauit honore quàm vnquam mereri potuerim Longauillana Domina, cum me ad Quadragesimales Conciones aduocauit, est quòd illi cæterisque Principibus gratias immensas agam. Paratum me ad alia difficilioraque semper inneniet; doleo tantum non eorum dignitati celeberrimæ que cathedræ respondisse; verum hic error non affectui aut diligentia meæ, sed tenuitati ingenij, malèque excultæ linguæ tribuatur. Cæterum do ego gratis quod gratis dedit mihi Deus, nec vllam ex meis laboribus mercedem exposco præter eam quæ in cælis, Dominicæ vineæ datur cultoribus. Quamobrem nummos istos ad Dominam referre potes, ego gratias iterum atque iterum immensas ago. Mirati sunt Principes magni animi opus, & deinceps celebris omninò de Salesij non doctrina tantum sed Sanctitate per vniuersam Galliam fama increbuit. Præcipui quique homines eius familiaritatem deperibant, præ cæteris autem Iacobus Davidius Perronius Ebroicensis Episcopus ac postmodum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vir vnde quaque magnus. Is sanctæ amicitia cum eo fœdus percussit authorque Regi fuit vt differentem è pulpito audiret Salesium. Fortè ad Bellaqueum ab initio ieiuniorum Rex trahebat moras, & Salesij negotia illius aures & verba postu-

postulabant. Itaque Salesius concionibus liber Lutetiâ fontē Bel-
laqueum profectus est. Rex gustato eo quem tantum antea liba-
uerat multum ex eius moribus voluptatis accepit, voluitque
concionantem audire. Itaque Salesius Dominica die in Albis
coram Rege doctissimum eloquentissimumque sermonem ha-
buit, & Rex eo audito, non me (inquit) sefellerunt qui virum Ma-
gnum esse dixerunt hunc Allobrogem, nā validiorem Concio-
natorem audiui nunquam, & dignus est qui foeliciorem fortu-
nam sortiatur. Complacuit sibi deinceps cum Salesio plurimum
magnus Monarcha, eratque solitus dicere cum de eo loqueretur,
raram esse in terris auem. Nam aiebat Præsulum nostrorum
plurimi, si nobiles sunt ignari sunt, si docti sunt, non ita pij sunt,
deficiunt ferè semper in aliquo. At Salesius electus Gebennen-
sis, & nobilis, & doctus, & pius est. Profuit autem non parum cœ-
ptis negotiis cognitum Regi esse, aliter enim cum viris frigidis
agebat. Interea Rege Lutetiam regresso, NoreMBERGO triste
nuntium allatum est obiisse Philippum Emanuelem Lotharin-
gum Mercurij & Pentheurij Ducem Marticiarum & Romani
Imperij Principem, necnon exercituum Cæsareorum in Hun-
garia summum Præfectum, statimque de persoluendis tanto
Principi iustis funebribus non à suis duntaxat sed ab vniuersa
Gallia cogitatum est. Maria Luceburgensis vidua rogauit Sale-
sium vti Orationem funebrem habere dignaretur, iis mota ra-
tionibus, quod præter vim Oratoriam quam possidebat maxi-
mam, ad id præstandum quasi naturâ obligatus videretur, quan-
doquidem Franciscus, Ioannes, & Christophorus, Salesij Pater,
auus, & proauus inter nobiles Illustrissimorum Principum Luce-
burgensium Marticianorum Ephæbos & asseclas educati fue-
rant, ipseque auiti proauitque hæres affectus in augustam illam fa-
miliâ censebatur. Acceptauit onus Salesius cū honore, & quinto
Calendas Maij in summa Cathedrali Beatæ Mariæ Pariensensis
Æde corā Cardinalibus, Episcopis, Principibus, Senatoribus, in-
numerisque proceribus & Satrapis defuncti laudes Principis dua-
rum horarum spatio declamauit. Habitamque postmodum Ora-
tionem, quia vitam illius & res gestas verissimè continebat, in-
stante Principe vidua necnon filia adhuc Virgine, quæ postea
Duci Vindocino vxor data est, in lucem emisit. Et sic creuit in
immensum eius fama, adeo vt ab vniuersis Ciuitatis finitimo-

*Rex Fran-
ciscum
laudat &
amat.*

*Regis præ-
clara de
Francisco
verba.*

*Franciscus
in Ducis
Mercuria-
ni obitum
orat.*

rúmque locorum Ecclesiis secularibus & regularibus de concionibus, & circa varia negotia sententiis rogaretur, vixque relinqueretur ei somni & cibi capiendi tempus; Hæreticorum multos manipulos tanta cum facilitate & fœlicitate ad Ecclesiæ Catholicæ acies reuocabat, vt Petri & Pauli Apostolorum virtutem habere videretur. Vnde cum semel Illustres quidam viri nonnullos Hæreticos ad Perronium Ebroicensem Episcopum duxissent rogassentque vti eos dignaretur ab errore suis argumentis reuocare. Quid à me vultis? ait Perronius, cum obstinatis illis hæreticis vt agam? Profectò si tantum conuictos eos videre cupitis, Doctrina quam dedit mihi Deus id efficiet, at si conuersos, ducite eos ad Dominum Salesium Gebennensem Electum, cui dedit Deus vt quibuscunque colloquatur eos indubiè conuertat. Idémque cum in Raconisiorum conuersione extremam Salesius apposuisset manum, essetque fortè de iis coram Rege sermo, non dubitauit hæc verba pronunciare; Domine, parum abfuit quin libros meos quotquot de rebus fidei controuersis agunt Vulcano consecrauerim, postquam intellexi Raconisiam familiam, quæ à me tot labores & vigilias tulit, Salesij Gebennensis Episcopi in manibus Hæresim abiurasse. Iis temporibus fors inter concionandum negotium aliquod magni momenti (& conuersio erat quorundam hæreticorum) sui populi precibus (vt fit) commendarat, & fors item ædem in qua sepultus fuerat Castrorum Præfectus Dux Bironius non ita pridem Coniurationis in Regem capitali crimine damnatus, intrauerat Salesius, & Oratione Deo facta, humanam sortem miseratus emissio suspirio nonnulla de Dynasta illo quem strenuissimum nullus nesciebat prædicabantque omnes, tanquam si laudare voluisset pronunciarat. Non defuerunt inuidi (& iam mirum erat tanto tempore absque inuidiæ morsibus aulam incoluisse) qui renuntiarunt Regi, Allobrogem illum dissimulatis negotiis aliud quam exponeret in aula agere, consciùmque & correum omnium consiliorum & criminũ quæ Bironius coniurarat, propterea cauendum ab illo esse. Non credidit absolutè Rex, intrauit tamen in suspicionem quamdam. Salesius tunc in Diui Benedicti Ecclesia quotidie Concionem habebat de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, quoniam dies erant Octauarum (vt Ecclesiastici dicunt) solemnitatis Corporis Dominici. Et statim in cathedram

erat.

*Perronij
preclara
de Fran-
cisco ver-
bã.*

*Franciscus
per calum-
niam reus
fuit apud
Regem.*

erat ascensurus, cū ex amicis suis nō nemo nuntium ei dedit, malè apud Regem esse, quoniam à nonnullis intellexisset Bironianæ eum Coniurationis conscium. Concionatus est tamen sereno & tranquillo vultu, posteaque is qui hæc ei dixerat animi robor miratus interrogauit: Quid nō te ampliùs mouit hoc nuntium mox à me tibi datū? sis apud Regem criminis læsæ Maiestatis reus, & nō turbaris? Turbarer (respōdit Salesius) si verè reus es: verum quia innocēs sum in Domino cōfido, & quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer? Adornassem profectò fugam si conscientia laqueis me sensissem irretitum, tantum ergo abest vt paucam, isto gressu ad Regem pergo & Deum existimationis meæ si ad suam maiorem gloriam valere tantillum potest, curam habiturum spero. Cum his verbis in aulam profectus Serenissimis oculis Regem aggressus est, qui venientem & prima verba habentem in labiis, sermone placido præuenit. Nil opus est (inquit) vt purgare te velis, ego enim de te sinistri nihil vnquam cogitavi, sed impedire nequeo quin de omnibus qui apud me degunt multa referantur mihi: tum Salesius actis humillimè gratiis. Non is sum, inquit, Domine, qui res illas quas status vocant ita intelligam, vt in iis tractandis me immisceam, & si quid intelligerem aut intelligere vellem cum tanto scelere tyrocinium meum non ponerem, subiunxit & alia quibus cognouit optimè Rex prudentissimus ingenium eius ingenium, tantumque abfuit vt eum malè dimitteret quin potius sese illi, mirabili prorsus humanitate vtrò obtulerit. Ac deinceps ab eius laudibus cessare non poterat; verè Salesius vir Dei est, aiebat aliquando, omnia enim ad Deum refert, neque adulationis methodum nouit, & cū tanta animi quam vbique præ se fert synceritate modestissimus & temperantissimus est, redditque honorem cui honorem. Libertatem arripuit Dynasta quidam Regi familiaris cū hæc audisset, perendi cur Episcopum illum Allobrogem Sua Majestas tantis amicitie testimoniis prosequeretur. Quia virtutes omnes in summo gradu possidet, respondit Rex, & vitium nullum habet; Magis idoneum ad restituendum in pristinam suam splendorem Ecclesiasticum ordinem adhuc cognoui neminem. Mitis est & humilis corde, summa animi fruatur tranquillitate, religiosissimus & piissimus est absque scrupulo & ad fugandas hærefes & nouitates omninò vt iterum dicam idoneus. Tanti porrò Salesium Rex

Francisci
inuicta for-
titudō &
animi ro-
bur.

Rex sereni-
ssimis oculis
vā iscum
excipit.

Francisci
verba.

Rex Fran-
ciscum co-
natus reti-
nere.

Franciscus
optimè &
prudenter
Regis recu-
sat oblati.

Franciscus
spernit mū-
dum & ho-
nores.

Franciscus
Maria Au-
rillotia pi-
ritualis
Pater.

magnus faciebat vt eius amicitiam aliquando seriò per Hayanū quaesierit, & eum penes se, retinere non semel tentauerit, sollicitandūque hac eum de re iussionem & curam viris dederit quam plurimis, necnon & principibus foeminis, quas plurimū apud eum valere sciebat. Dux Mercuriana, Princeps Longauillana, Dynasta Hayanus, caeteriq̄ue nō pauci suam apud eum operam luserunt. Rex ipse dum vacaret Episcopatus optimus aliquis amplam obtulit pensionem annuam, deditque idcirco eo inscio litters ad Quæstorem. Et Salesius quidem oblati sponte pecuniis pudore suffusus statim ad Regem acturus gratias recusaturusque simul accessit: Munificentiae & liberalitatis Maiestatis tuæ, ô Rex, gratias immensas ago, inquit. Nullis sanè meis meritis hic mihi accedit honos, placeat verò vti pensionem eam apud Quæstorem tanquam depositarium relinquam. Non indigeo modò. Verūm si indigere contingat, accipiam eam, vtârque Regiā tuā beneficentiā. Verba hæc cum summa animi libertate, prudentiāque maxima prolata Regi admirationem indiderunt, qui neminem vnquam se vidisse protestatus est, qui honestiùs oblatum aliquod beneficium recusasset. Sed perrexit vti saltem Episcopatum Gebennensi opulētiorem expectaret sollicitare, & Salesius se à Deo ad Gebennensium ouium curam vocatum ait, atque id suæ debere patriæ, quæ eum huc vsque tam beneuolè aluisset. Caeterū iussionibus Regiis futurum semper obtemperantissimum. Sic stupentibus omnibus spernebat mundum & in cœlis coronam gloriæ parabat sibi immarcessibilem. Præstantissimorum per hæc tempora, pietate & doctrina Virorum fiebāt binis aut ternis diebus apud Nobilem foeminam Matronāque sanctissimam Mariam Aurillotiam Acariæ Viri Clarissimi Coniugem conuentus, intererantque ex præcipuis Petrus Berullius postea Ordinis Sacerdotum Oratorij in Gallia Generalis Superior, & tandem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Andreas Duuallius Doctor Sorbonicus celeberrimus, ac Dynasta Santeullius. Hi cum Salesium cognouissent, eum Directorem & Patrem in Christo elegerunt, nihilque illum quod ad conscientiam spectaret celabant, sed vt sua pectora patefaciebant ei, ita ingens ex eius pectore veræ & synceræ pietatis lumen hauriebant. Fidebat autem præ caeteris ei Aurillotia, quæ postea defuncto marito, in discalceatarū Carmelitanarum Monialium Ordine religiosam vitam professæ est,

est, ac Maria ab Incarnatione nominata. Et Salesius mira cum suauitate Diuiniq̄ue amoris abundantia eam audiebat, proficiebatq̄ tantæ foeminae piissimis colloquiis, nec vllus eum hac in re terreat labor, quamuis quotidie è Vico San-Iacobæo ad eum qui pone est Minorem Diui Antonij ædem duo ferè milliaria conficienda essent, & quæ nulla temporum habita ratione siue per æstum siue per lutum (quod Parisiis multum est) & imbrem pedes conficiebat. His in consuetudinibus, seu potius piis Conuētibus auctore Salesio & gestiente Aurillotia statutum est, mittendum in Hispaniam ad habendas quæ Gallicam exornarent pietatem Moniales Carmelitanas Theresianas, itémque Romam ad habendos Sacerdotes Oratorij nominis Iesu. Quæ omnia tam feliciter successerunt, vt consentiente Rege fauentéque supremo Pontifice, breui Catharina Aurelianensis Longauillana Princeps, nouo earum Monialium Monasterio decorarit Lutetiam, postquam ipse Salesius de rebus omnibus Apostolicam fusè Sedem per litteras fecisset certiore. Sex autem mensium spatio mirabile illud Sanctorum par Salesius & Aurillotia à Virtute coactum fuit, & alter alteri mirum in modum fidebat, quamuis suas utrèque imperfectiones detegeret potius quàm acceptas à Deo gratias, sicque factum est vt Salesium postea pœnituerit quòd ab extrahendis ex illius pectore de rebus æternis sensibus, tam modestè temperasset. Eius autem de ea defuncta iudicium fuit, Verè ancillam Domini fuisse cuius humilitatem respiciebat Deus, seque non eam velut pœnitentem suam, (vt Christiani Patres vocant) verùm vt vas electionis quod suo vsui Spiritus sanctus consecrasset, & verba sunt eius disertissima, respexisse. O quantum errorem commiseram, inquit, cum ex sanctissima eius consuetudine non profeceram, detexisset enim libenter mihi omnem animam suam, sed immensa mea erga eam reuerentia ne quidquam auderem inquirere faciebat. Inter hos actus non desistebat à Cõcionibus reducendisq̄ue Hæreticis Salesius. Cum populo semel in Monasterij cuiusdam æde sacra verba faceret, accidit perturbatione subitâ vt à proposito themate laberetur, ad quod vt rediret in controuersas de religione sententias occulto artificio digressus est. Eas autem tam piè & eruditè pertractauit, vt maturo quædam Matrona iudicio, & Nobilis, statim dixerit eam audiens: Non iam amplius Gebennensis Episcopus loquitur;

*Franciscus
scribit pro
Carmeli-
tanis ad
Papam.*

*Francisci
de Maria
ab incar-
natione
iudicium.*

*Franciscus
Nobilem
fœminam
conuertit.*

quitur, sed per eum Spiritus sanctus, & effati mei probabit breui illustris aliquis effectus veritatem. Ita euenit, nam absolutâ Cõ-
 cione, Nobilis fœmina Calviniana validis eius argumentis com-
 mota & conuicta, non distulit eius in manibus hæresim abiurare. Tandem cum nouem Lutetiæ Menses Salesius non inaniter in-
 sumplisset, cogitauit de reditu, ac primò quidem Regias promissas recepit litteras ad Baronem Luxium & Senatum Diuionensem, pro fidei Catholicæ in Gexensi tractu restitutione, necnon & alias quibus Ecclesiasticos omnes Bugienses, Valromanos & Gexenses sub sua peculiari protectione Rex recipiebat. Inde gratiis humillimè actis recusatisque magnanimitè prorsus toties oblatiis dignitatibus, honoribus & diuitiis, magno sui relicto desiderio vrbe excessit. In itinere ecce insperatum affertur nuntium de Claudij Granierij Episcopi Gebennensis obitu, quod sanè ita eius mentem ingenti cumulauit mœstitiâ, vt post adoratum numè largis lachrymarum imbribus macularit genas. Vir erat Granierius cunctis laudibus superior, & irreprehensibilis vitæ, auis atausque nobilis, qui in Conuentuali Monasterio Beatæ Mariæ Virginis Diui Benedicti Talloriarum religionem professus, ac effectus Prior multos annos peregit sanctissimè, postmodum extractus è cellula viginti quinque annorum spatio Gebennensem fœlicissimè administrauit Ecclesiam, victu & vestitu austerus, paucis contentus, Ecclesiasticæ libertatis propugnator acerrimus, fortissimi animi, supra mediocritatem doctus & facundus, beneficentissimus in pauperes, & qui terrena omnia velut fumum aut festucam reputabat. Obiit venerandâ canitie conspicuus, & multis valetudinibus grauis, Polingij, dum è Iubilæo Tononensi rediret, decimoquinto Calendas Octobris. Sepultus Anicij in Sanctuario Ecclesiæ Diui Francisci, quæ est Cathedralis loco, & creditur à populis frui cœlestibus. Longior supererat via quam vt funeri potuisset interessè Salesius, præter nonnulla, quæ etiamnum Lugduni agenda restabant; accelerauit tamen profectiõnẽ & ne Pastoris solatio tam ampla Diœcesis destitueretur, Episcopalis consecrationis munus accepturus, statim ac Sabaudiam ingressus est, non Anicium, sed rectâ petiuit Salesium. Prædium est Clientelis & ditone nobile, cui deducti longâ serie Toparchæ Salesij olim nomen dedere, & Serenissimus Allobrogum Dux Carolus Emanuël in Baronatum erexit, posteaque eius filius Vi-
 ctor

*Franciscus
iter faciẽs
obiisse
Granieriũ
intelligit.
Granierij
Elogium.*

*Franciscus
redna.*

*Salesiani
Castri de
seruatio.*

Etor Amedeus in Comitatum sub quo ex quatuor Paroeciis tri-
 ginta sunt pagi. Huius castrum ad Terei montis radices in ex-
 tensa modicè planitie situm quadrangulari figura in obtusum
 acumen desinente, circumscribitur, & vbi vel Felirum vel Flan-
 cium amnes, qui eius agros rapidis fluctibus interfecant pertran-
 sferis, exiguumque superaueris cliuum lata & recta via hortensi-
 bus marginata sepibus te ducit ad fores in quadrata turri dupli-
 catas. Frons gentilitiam parmam spectandam præbet ex mar-
 more; in cærulea scilicet area aureas duas fascias coccino sinua-
 tas cum aurea crescente Luna in coronide & duabus stellis pa-
 riter aureis vna in ventre altera in cuspide. Syluani tres hederâ
 cincti & coronati, clauâque armati laterculum custodiunt, quo-
 rum duo tenent superiores angulos à dextris & sinistris, tertius
 verò è quinqueforis galeæ cono plumatili fastigiato muscario
 incultus erumpit cum hoc elogio, nec magis nec minus. Si duo
 limina fueris prætergressus delectabit oculos tum paucis fructi-
 feris arbutis area consita, eum longa & multis suffulta columnis
 ad læuam porrecta porticus, cuius medium ad meridiem turri-
 cula pensilis aperit, & Villionensis Vallis, Feuolerij montis Ru-
 pis ceruinæ, errorum Feliri & subiecti horti conspectum permit-
 tit. Orientalem extremitatem Sacellum facit, Occidentalem au-
 tem planus ad apertissimam aulam (triâque coniuncta cubicula,
 aditus, è quibus præter iucundissimū pomarium Torentinus vi-
 detur tractus, quem hinc Castrum illinc Vicus, Pagi, Villæ, inter-
 iecti colles, interfluentesque riui multa amœnitate exornant, &
 in suo Soloccasu remotissimus longis & cæruleis vmbis distin-
 guit. Iam verò si ad areæ dextram redeas, sublimem habes tur-
 rim ex quadrato potissimū constructam lapide, quæ per infra-
 ctos flexionibus gradus quatuordecim exhibet portas, & hæ in
 viginti sex siue triclinia, siue cubicula, & eorum conclauia te in-
 tromittent. Restat alia posterior area stabulis & villaticæ rei de-
 stinata in qua fons est è vicini montis deiectu per subterraneos
 canales ductus, qui postquam querneum labrum impleuit per
 chortis medium moderatis saltibus descendens in Pomarium se
 diffundit. Elegit hanc Domum Salesius pro suæ consecrationis
 solemnitate celebranda, & causa in promptu erat Matris & fra-
 trum incolatus, subditorum omnium Salesiensium & Torenti-
 norum desiderium & preces, præterea naturalis in Patriam pro-

*Francisco
Anicien-
ses gratu-
lantur, de
aduentu.*

*Franciscus
ut se pra-
parat ad
Consecra-
tionis mu-
nus.
Francis-
cus leges
sibi pra-
scribit.
Habitus.*

Serui.

penfio, quæ id ab ipso exigere videbatur, vt ficut nascentem & in Christo renascentem viderat, ita tam sanctę in Antistitem vnctio- nis testis esset. Non aduentauit citiũs quàm ad eum cum lit- teris congratulationis ergo Anicienses Ioannem Baptistam Fur- neum miserunt, nec oblitũ sunt officij Cathedralis Ecclesię Can- onici cæteri que Collegiatarum, & Urbium Consules. Quibus omnibus dimissis, ad Ioannem Forerium Societatis Iesu Virum religiosissimum tunc temporis Tononi agentem litteras misit, quibus eum ad se vocabat vt Deo suo apud illum recogitaret omnes annos suos, effunderetque animum suum. Curis igitur cæteris omnibus liber viginti dierum spatio penè vixit solitarius, continuisque precibus, ieiuniis, corporis afflictionibus, & huius- modi exercitiis peccatorum suorum generalem (vt vocant) con- fessionem parauit, quã peractã hanc sibi viuendi normam ex di- rectoris optimi consilio statuit, adsignauit. Et quidem quantum ad exteriorem hominem. Franciscus Salesius Episcopus Geben- nensis Sericis vestibus nullo modo induetur, nec quę iis quas an- teã detulit pretiosiores existant, mundas tamen habebit, & secũ- dum urbanos mores: nullis hibernis crepidis ansatis calceabitur, tum quia hoc mundanam redolet vanitatem, tum quia id Eccle- się suę statuta prohibent. Nunquam in templum aliquod abs- que sacro lineo sagulo & epomide ibit neque per Ciuitatem, & id quoque domi quantum poterit saltem pro epomide obserua- bit. Domi, in Ecclesia, per Urbem, quantum tempus feret qua- dratum pileolum semper gestabit, abstinebit ab annulis, præter- quam ab eo quem fidei & pastoraalem vocant. Nullis chirotecis quę odoribus imbutæ vel magni pretij sint vtetur, nec manicis sericis & pellito texto instructis, verũ id tantũ assumet quod urbanum erit, decorum & necessarium. Zona poterit esse serica, sed non pretiosa, & in ea appēsũ gestabit rosarium. Calcea- mentorum corrigiæ non erunt sericæ, nec item tibialia. Corona capitis in eo semper statu vt notabilis sit, barba rotunda, non acu- ta, & absque mystacibus quę superius labrum excedant. Nullos inutiles & superfluos seruos habere conabitur. Duo erunt Ec- clesiastici, quorum vnus negotiorum omnium habebit curam, alius ad diuina officia inseruiet, & adhuc sufficeret vnus, sed im- præsentiarum duos accipit in gratiam Andræx Sauzeani Decre- torum Doctoris & Baccalaurei Theologi, qui quandoquidem
validus

validus est verbi diuini Concionator, in hac Dioecesi multam vtilitatem faciet. Hi Romano si fieri potest more induentur cum omni modestia, aut vt Sacerdotes Seminarij Mediolanēsis, quorum habitus minoris est sumptus & commodior. Famulus vnus à Secretis, duo à cubiculo, & vnus quidem pro se, alter pro familia. Coquus vnus cum suo puero, & à pedibus vnus, qui ferrugineo colore cum limbis violaceis vestiatur. Nemo seruorum plumaras feret paniculas nec ensem, nec splendidi coloris vestes, nec profusos capillos, nec nimium eleuatas mystaces. Secundâ quâque mensis Dominicâ ad sacram synaxim accedent iuxta statuta fraternitatis Pœnitētium sanctæ Crucis cui nomina sua dabunt, & communicabunt in Missa Episcopi. Missam quotidie audiēt, & Dominicis festisque diebus totum diuinum Officium in Ecclesia Cathedrali. Surgent omnes è lecto horâ quintâ matutinâ, diebus autem solemnibus cum ad Matutinum eundum erit horâ quartâ. Ibunt cubitum horâ decimâ serotinâ: sed ante in aulâ conuenient ad recitandas Litanias; die Dominicâ, nominis Iesu; die Lunæ, omnium Sāctorum; die Martis, Angelorum; die Mercurij, sancti Petri Patroni Ecclesiæ Gebennensis; die iouis, sanctissimi Sacramenti; die Veneris, Passionis Dominicæ; die Sabathi, Beatæ Mariæ Virginis, nisi fortè occasione alicuius festi hęc Litanix transferri debeant. Episcopus orationem dicet, fiet examen conscientix, & posthæc recedēt omnes. In vnoquoque cubiculo erit Oratorium, & in eo aqua sacra cum pia aliqua imagine & agno Dei. Duo cubicula tapetibus ornabuntur, vnum pro extraneis, & aliud ad negotiationes peragendas, nempe aula. Excubabit semper aliquis ad excipiendos & introducendos eos qui venient, & is comis erit & gratus, nec cuiquam vel minimo fastidium vel tædium pariet. Ecclesiasticos inferiores spernere nimia est Prælatorum seruis audacia. Quicumque Gebennensi Episcopo inseruient moniti sint, & soliti cum omnibus honestè agere, præcipuè verò cum Sacerdotibus. Iã quod ad mensam. Ea moderata erit, & (vt ait Concilium) frugalis, munda tamen. Sedit in ea Sacerdotes, & quantum fieri poterit primas habebūt. Benedicet vnusquisque mensam vicissim, pariterque Deo gratias aget, festis solemnibus exceptis, tunc enim Episcopus & benedicet & gratias aget, sicut & quotidie Orationem eam dicet, Benedic Domine nos, quia minor à maiori benedicitur. Ad

*Pia eorū
exercitia.*

Cubicula.

Mensa.

medium vsque siue prandij siue cœnæ liber aliquis; pius legatur, honestis sermonibus dabitur reliquum. Hora prandij decima: cœnæ, sexta: diebus ieiunij ad refectiunculam nemo sedebit, & tunc hora prandij vndecima pulsata, refectiunculæ septima. Quod ad Eleemosynam spectat, electi ab Reuerendissimo Episcopo fœlicis memoriæ dies obseruabuntur, vt publicè fiat, curandum est vt elargiatur amplior hyeme quàm æstate, præcipuè verò à festo Regum, tunc enim pauperes magis indigent, proptereaque legumina distribuentur, & nescio an expediret vt Episcopus ipse manu propriâ stipes elargiretur cùm id fieri commodè posset, vt Iouis die sanctâ, siue feriâ quintâ in Cœna Domini, vel feriâ sextâ in parasceue, aut die Mercurij feriâ quartâ maioris hebdomadæ. Feriâ quintâ in Cœna Domini ad Mandatum dabitur prandium pauperibus, antequam lauentur eis pedes, vel post, si fiat mandatum manè, vt defunctus Reuerendissimus Episcopus faciebat. Curandum erit vt distribuendæ fratribus Minoribus, Dominicanis, Capucinis, Diuæ Claræ Monialibus, & Xenotrophio eleemosynæ ad exemplum & maiorem erga populum efficaciam notentur. Quantum autem ad peculiâres & extraordinarias stipes vnctio docebit. Iam quoad diuina officia. Festis omnibus iussionis Ecclesiasticæ Episcopus intererit primis vespèris, secundis & magnæ Missæ, officioque quod vel præcedit vel subsequitur, diebus verò solemnibus Matutino. Celebrabit officium nocte & die Natalis Domini, festo Regum seu Epiphaniâ, Dominicâ resurrectionis, Dominicâ Pentecostes, festo Corporis Christi, festo sanctorum Petri & Pauli, festo sancti Petri ad vincula patroni Gebennensis Ecclesiæ, festo Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, festo omnium Sanctorum & die suæ consecrationis anniuersaria. Tota octaua festi Corporis Christi intererit officio, & præcedente Dominicâ concionem habebit, quâ monebit populû suum officij, vt peccatorû indulgentiâ cõsequatur. Die festi, Dominicâ infrâ octauâ, & die octauo benedictionem in Ecclesia Monialium Diuæ Claræ dabit, tum vt consolationem accipiant, tum quia populo solet esse ædes plenissima, & vltima est in qua benedictio habetur. Intererit quantum fieri poterit sapissimè officiis & exercitiis Sodalitatum Sanctæ Crucis, Sanctissimi Sacramenti, sancti Rosarij, sancti Franciscani cinguli, specialiter autem sanctæ Crucis, ob communionem quæ in ea fit.

Eleemosy-
na.

Diuina
officia.

fit, & quam sæpissimè facere conabitur. Atque hic est homo exterior, iam quantum ad interiorem, & quidem quantum ad studium sic ager, vt quotidie aliquid possit addiscere, vtile nihilominus & professioni suæ congruum. Ordinariè duas horas, quæ intra septimam & nonam de manè sunt, ad studium habere poterit. Post cœnam curabit legi pium aliquem librum horæ spatio, qui partim studio partim orationi inseruiet. Manè post solitam gratiarum actionem, diuinæ opis inuocationem & dedicationem sui ipsius, horæ spatio meditabitur secundum quod antea disposuerit. Præsentem se semper Deo sistet, eumque in omnibus occasionibus inuocabit. Quantum ad orationes iaculatorias, hauriet eas vel ex matutina meditatione, vel ex variis quæ sese offerent obiectis, & hæc vel vocales erunt vel mentales, secundum quod à Spiritu sancto incitabitur, formabitq; sibi ex his breue aliquod compendium vt aspiret ad Deum, ad Deiparam, ad Angelos, & ad Sanctos, quos peculiari deuotione colet. Recitabit officium ex more stans aut genuflexus. Matutinum & Laudes, ad Vesperam post lectionem libri pij. Primam, tertiam, sextam, & nonam; intra sextam & septimam horas matutinas scilicet post meditationem. Vesperas & completorium ante cœnam & post Vesperas rosarium cum meditationibus, quandoquidem illud recitare ex voto tenetur. Cùm præuidebit vrgens aliquod negotium præuenire poterit ad assignatam horam pro vespere & rosario. Diebus festis horæ & vespere recitabuntur cum choro, & rosarium tempore magnæ Missæ. Egredietur manè horâ nonâ ad offerendum sacrosanctum Missæ sacrificium, quod quidem nisi extrema eum impediât necessitas, quotidie offeret, & vt deuotiùs celebret, diuersarum faciet compendium & collectionem cõsiderationum & affectuû, quibus erga magnum hoc mysterium pietas potest excitari, & his egrediendo è cubiculo & accedendo ad altare afficietur. Cùm ad sacrarium peruenerit præparatoriam orationem nec nimis breuem nec nimis longam faciet, ne expectantibus tædium pariat, aut eos frigidos reddat; post Missam gratiarum actio erit huiusmodi, in qua se cum leni grauitate geret, nemini colloquetur si fieri potest, vt minimum cùm ad Missam ibit, præsertim verò de sæcularibus negotiis vt in se prorsus collectus sit animus. Non abs re esse videtur, vt diebus quos deuotionis vocant, Missam iis in Ecclesiis celebret, in qui-

*Studium.**Meditatio.**Officij recitatio.**Missæ.*

bus erit religio, vt populus ſuum ſemper Episcopum in capite re-
 periat, veluti ſolemnibus Eccleſiarum feſtis, & cùm in iis indul-
 gentia eſt peccatorum. Veſpere exercitium cum reliqua familia
Confefſio faciẽt. Peccata ſua ſecundâ quâque die vel tertiâ confitebitur,
 niſi aliter neceſſitas ferret, idque apud magis idoneum quem ha-
 bere poterit commodè Confefſarium, quemque non abſque ne-
Ieiunium. ceſſitate mutabit. Aliquando confitebitur in Eccleſia ad om-
 nium conſpectum, vt exemplo ſit omnibus. Præter dies ieiunij ab
Recolleſtio. Eccleſia ſtatutos ieiunabit omnibus vigiliis feſtorum Beatæ Ma-
 riæ Virginis, itemque diebus Veneris & Sabbathi. Singulis an-
 nis octo dierum ſpatio & amplius, cùm fieri poterit, recolliget ſe
 & purgabit animam, iſſque pendentibus ſucceſſus & progreſſus,
 animi ſui ab anno præterito examinabit, & poſtquam præcipuas
 offenſas notauerit, accuſabit apud Confefſarium, cum quo de
 prauis propenſionibus & difficultatibus ad bonum, conferet,
 quo factò multas fundet præces præfertim mentales, cum appli-
 catione Miſſarum quas celebrabit & celebrari curabit hoc tem-
 pore, ad obtinendam neceſſariam Dei gratiam ſuo regimini, &
 Eccleſiæ ſuæ, bonâque omnia conſilia & propoſitiones, ſibi à
 Deo data renouabit. Et in hanc rem ſuorum omnium conſilio-
 rum commentaria antequam ad confeſſionem accedat releget,
 annotabitque iterum, vt ſi fortè experientia addendum aliquid
 nouerit, illud addat. Recolleſtionis huius tempus vix indici po-
 teſt. Niſi quod Hilariorum Hebdomadæ huic accõmodatiſſimæ
 rei videntur. Tum vt popularis inſolentiæ & diſſolutionis quæ
 vix impediri poteſt, teſtis non ſit, tum vt ad Redemptoris noſtri
 Ieſu Chriſti & Beati Ioannis imitationem exeat è deſerto ad
 prædicationem & magna opera. Si tamen populum à diſſolutio-
 ne extrahendi per aliquod notabile exercitium ſpes eſſet, de
 quo in articulis de republica fermo erit, tunc Hebdomadæ ali-
 quæ intra Paſcha & Pentecoſtem eligendæ recolleſtioni erunt,
 vt acquiſitus Dei Spiritus feſtis iis ſolemnibus & octaua Corpor-
 ris Chriſti bonum operetur, tum ea ratione, quòd negotia tunc
 minus vrgere ſoleant, & purgationi animi vt corporis tempeſtas
 accommoda. Immò & purgatio corporis prætexta purgationi
 animi eſſe cauſa poterit. Hæ ſunt conſtitutiones ſanctiſſimæ quas
 vir Apoſtolicus ſibi indixit ſacram Episcopalem vnctionem ac-
 cepturus, quaſque Ioannis Forerij Directoris ſui manu obſignari
 voluit.

Franciſcus
 leges obſi-
 gnari vult.
 Manu
 Forerij.

voluit. Posthæc cùm indicta solemnitati dies appropinquaret, Procerum & Magnatum multitudo ingens ex omnibus Sabaudia angulis Salesium confluerunt, Consecratores inprimis tres magnæ virtutis Pontifices, Vespasianus Gribaldus Archiepiscopus & Comes Viennensis, Primatum Gallicanorum Primas, Thomas Pobellus Falcinas Fani Pauli seu Tricastrensis Episcopus, & Iacobus Maistretius Damascenus, ex Ordine Carmelitarum, & Cathedralis Ecclesiæ Canonici, postquam Ioannes Franciscus Salesius Boësiacus Canonicus in Collegij manibus electi Domini Canonicatum & præbendam (vt vocât) resignasset, quatuor Canonicos qui consecrationi interessent & inseruirent Episcopo Salesium allegarunt Franciscum Chissæum Pollingianum, Stephanum Combanum, Ianum Regardium Priorem Louagniacensem, & Carolum Aloysium Pernetum. Cæteros qui adesse vellent exemptos declararunt; nemo Musicorum tum Cathedralis Ecclesiæ cùm Collegiæ Diuæ Virginis, à tanta celebritate abfuit. Cùmque octaua Decembris dies Conceptioni Beatæ Mariæ Virginis sacra illuxisset, manè Salesio in Torentinam Ecclesiam ad solemnitatem processum est. Torentum Vicus est clientelis & ditioe nobilis, quem olim Franciscus primus Galliarum Rex dum teneret Sabaudiam in Baronatum erexit & postmodum à Luceburgensibus Lotharingisque Principibus Dynastæ Salesij suo Comitatu adiunxere. In eo Paroecialis Ecclesia sacro Canoniorum Cathedralium sancti Petri Gebennensis Collegio perpetuò vnita, ampla satis quippe, quæ plusquam duo hominum Paroecianorū millia contineat, ab æsterna die altis tapetibus Belgicis instructa. E suprema chori facie symbolica Salesiæ gentis tessera consecrandi causa Episcopi mitra & lituo aureis necnon galero viridi pendentibus hac & illac cordulis fastigiata dependebat, cum Epigraphe, Post æuum, cælum. Sancta sanctorum theatrum occupabat erectum affabrè, picturisque & emblematis adornatum. E theatri medio surgebant altaria duo, & à choro ad theatrum per octo gradus ascendebatur ex vna parte, & per totidem descendebatur ex alia. Ad interiorem chori faciem, quæ supra sacrarij portam est abiectinam porticum recipiendis Musicis fabricarant, nihilque in tota æde non erat Pontificali magnificentia dignum. Super maius altare magnam crucem argenteam, & sex candelabra collocarant,

*Episcopi
consecra-
res.*

*Torentum
vicus.*

*Torentina
Ecclesia
vt instru-
ta.*

nec

nec procul ab eo prope murū necessaria omnia, vt vasa ad ablutiones & aquam lustralem, thuribulum, ampullas, calicem, hostiaria, medullam panis, sanctum Chrisma, paramenta omnia Pontificalia, & his similia, ante altare faldistorium (quod vocant) & tres ornatas tapetibus sedes. Altare minus oneratum erat cruce, duobus candelabris argenteis, libris Missali, & Pontificali, vestibus coloris albi & his similibus. Non procul super tabulam mappulæ octo erant, ex duabus cannis panni linei subtilis per medium scissis, in longitudinem quarum duæ longitudinis erant palmorum sex quælibet, aliæ verò sex æqualis quantitatis. Præterea annulus cum gemma benedicendus, & electo tradendus, pecten eburneum, & cerei duo quatuor librarum quilibet, duo doliola vini insignibus Archiepiscopi Viennensis & Electi Salesij ornata. Paratis omnibus & Cōsecratore sedente Thomas Pobellus Tricastrensis subleuari ad Episcopatus onus præsentem Presbyterum Franciscum Salesium genuflexum sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ nomine postulavit, nec mora lectum est mandatum Apostolicum Datum Romæ apud sanctum Marcum, anno millesimo sexcentesimo secundo, Idibus Iulij, Pontificatus Clementis octavi anno vndecimo, tum ad iuramentum examen, interrogationes, reliquasque cæremonias ritè processum, quibus nihil augustius. Ecce autem dum genuflexus electus ante consecratorem immobilis manet, subitâ vi Diuinitatis corripitur, manifestâtque se ei sacrosancta & indiuidua Trinitas modo ineffabilis, & vidit ipse gloriosissimam Virginem Deiparam, sanctosque Petrum & Paulum Apostolos assistentes sibi. Qua maiestate circumfusus tam insolito rubore murauit faciem, vt veluti toto vultu radiare videretur. Semihoræ spatium fuit, quo elapso virium passus est deliquium, sed mox releuatus nemine non attonito, valere se dixit, & timendum nihil: sed in ipso quidquid visibiliter Consecratores Episcopi agebant Augustissima Trinitas inuisibiliter & in eius animæ supremo cacumine operabatur, adeò vt ad libri Euangeliorum super ceruicem & scapulas impositionem datum sibi prædicandi onus distinctissime perspicacissimeque cognouerit, ad impositionem manuum, diuinæ benedictionis effusam in se virtutem. Ad vñctionem, abundare debere in se constantiam fidei, puritatem dilectionis & synceritatem pacis, sermonem suum & prædicationem esse debere,

*Pobellus
Promotor.*

*Apostolica
littera.*

Examen.

*Franciscus
genuflexus
Trinitatē
videt.*

*Patitur
virium de-
liquium.*

*Vñctio.
Liber E-
uangelio-
rum.*

debere non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis, mysticæ se delibutionis liquore perfundi, & spiritualis benedictionis vbertate fœcundari, vt cunctis proficeret ad salutem, essetque sicut vnguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius. Ad pastorem baculum in corrigendis vitis pie sæuendum, iudicium sine ira tenendum, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcendos, & in tranquillitate seueritatis censuram non deserendam. Ad annulum fidei signaculum intemeratâ se fide ornatum esse debere, vt sponsam Dei sanctam Ecclesiam illibatè custodiret. Ad mitram, galeam munitionis & salutis, debere se decoratâ facie & armato capite cornibus vtriusque testamenti terribilem apparere aduersariis veritatis, & impugnatores eorum robustum existere. Ad chirotecas, circumdari manus suas munditiâ noui hominis, qui de cælo descendit, vt quemadmodum Iacob pelliculis hædorum opertis manibus paternam benedictionem, oblato patri cibo potuque gratissimo impetrauit, sic oblatâ ille hostiâ salutari diuinæ gratiæ benedictionem impetrare mereretur. Posthæc à Consecratore in faldistorio tanquam throno collocatus est, statimque cum iam Musici lætitiæ hymnum potentissimè decantarent ab assistentibus Episcopis duobus per Ecclesiam ductus, omnibus benedixit. Nec multo temporis interiecto spatio exequendis vltimis ceremoniis, post actas Deo gratias in pace recessum est. Tantis porrò diuinitatis motibus agitatus fuit Salesius, vt cœlestis totus nec iam quid terrestris hominis habens appareret. Aliquot elegit adhuc dies antequam proficisceretur Anicium, & interim præsentari iussit Cathedralium Canonicorum collegio Apostolicas suæ promotionis litteras viâ secretâ expeditas, signatasque de Alexiis & in acta relatas, apud Camillum Secretarium, quarum vigore in persona Ludouici Salesij Canonici Patruelis sui, Procuratorisque constituti ritè in possessionem inductus est (vt aiunt) & Franciscum Salesium Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopum & Principem Gebennensem Deus Optimus Maximus tam vastæ nauis gubernandæ quàm diutissimè seruet incolumem, in clamatū. Decimo nono autem Calendas Ianuarij & Sabbatho Anicium versus viam iniiit. Ingens Procerum & Nobilium turba ex vicinis oppidis & castris præiit & sequuta est

Pastorale
pedum.

Annulus.

Mitra.

Chirothe-
ca.

Franciscus
omnibus
benedicit.

Franciscus
Anicium
proficisci-
tur.

triumphaturo ſimilem. Exconſules & Conſiliarios quatuor qui venientem conducerent Ciuitas delegarat. Hi ſuo func̄ti officio in Sacellum Beatæ Mariæ Virginis, quam Pietatis vocant ad ſuburbium Bouis introduxerunt Episcopum, qui precibus breuiter ſuſis ante altare verſus ad populum & Ciuitatem ſolemnibusque indutus ornamentis ſedit in ſaldistorio & Magiſtratum orationes auſcultauit. Venerunt primi Conſules togati ebeninis innixi baculis, pro quibus Michaël Viollo Nouellanus Cauſarum Patronus, in abſentis Petri Cranſij locum ſuffectus orauit elegantiffimè, idemque à Conſilio Ducis Nemoroſij & Gebenneſij, curiâque rationum factitatum eſt: quibus omnibus cum ſuauiſſima reſponſione dimiſſis, omnes ordines Præfectus Ceremoniarum iuſſit procedere. Primus ibat vnus ex publicis Ciuitatis famulis purpureâ opertus chlamide & ſequebâtur Capucini fratres; bini & bini, Franciſcani Minores regularis obſeruantia. Fratres Ordinis Prædicatorum; Canonici Regulares Prioratus ſancti Sepulchri Hieroſolymitani Ordinis Diui Anguſtini, Adminiſtrator & Vicarij Parœcialis ædis Diui Mauritiij, Canonici Collegialis Eccleſiæ Beatæ Mariæ Virginis lætæ. Poſt veniebat Cathedralis Eccleſia prorfus magnificè, cuius Muſicis lætis cātibus vicis omnes perſonabant, & ex eadem Cantores duo è ſenioribus, induti trabeis & mitris, innixique magnis argenteis baculis Eccleſiaſticos ordines clauderant ſpecioſiſſimè. Veniebat mox Sacerdos indutus ſupparo ſolus, portabâtque pontificale pedum ſublime erectum. Ab hoc Canonici duo gremiale medium à ſuperioribus angulis tenentes: Pontifex ipſe ſolus graui paſſu incedens genuflexum circumquaque populum ſacra manu benedicebat, & ſuper eum, Michaël Viollo Nouellanus, Ioannes Baptiſta Furneus, Stephanus Spinanus, & Franciſcus Fenollietus Conſules, Umbellam ſuſtentabant. A dextris autè & ſiniſtris aſſiſtebant duo Canonici, quos ſequebâtur Sacerdotes induti ſupparis duo, mitrâſque geſtantes manibus. Continuò Magiſtratus, Viri Nobiles, Ciues, & hominum vtriuſque ſexus turba innumera interim dum ſub harmonicis campanarum tinnitibus vniuerſa Ciuitas velut tripudicaret. Ad Portam Oſiris ſeu Bouis vt ventum eſt, videre erat gentilitium Præſulis ſymbolum, & ſub eo Urbis parmam argentea trutta in tæniam ſuper coccineum ſolum diſpoſita conſtantem, circumdatâque coronâ laureâ cum hac anima.

Orationes
ab ordinibus.

Aduentus
pompa.

Introitus
in Ciuitatem.

anima. Sacro Præfuli Ciuitas Hospita. Stabat in armis ad portæ custodiam Aniciensis pubes quæ longis canteriatarum catapultarum fragoribus Pastorem pacificum salutauit. Per vicus passim populus cum plausibus vitam & fœlicitatem acclamabat, fluebântque è plurimorum oculis præ gaudio lachrymæ. Patebat reuolutis valuis Diuo Francisco sacra ædes quæ Cathedralis locum habet, & eius faciem longè latèque versibus & picturis Chapuisianarum scholarum candidati instruxerant, sed Cathedrale Collegium duabus tabulis graphicè depictis maius ostium illustrarat. In prima Antistitis tesseram oculata fastigiatam virga qualem viderat Hieremias candidi duo canes erecti tenebant, vellèque dicere videbantur, quod pictor carecteribus expresserat, nempe Pastori excubanti. In altera Diuus Petrus libro & clauibus insignis aureis coccineæ innitebatur parmæ, duabus itidem aureis clauibus decussatis illustri, aiebâtque, Claudunt & aperiunt. Concionale pulpitem præter pastoris symbolum quod Angeli duo sustentabant quatuor exhibebat Epicheremata. In primo, Manus è nubibus exiens spinas & tribulos eradicabat, legebatûrque superius: Vt Euellas. In secundo, manus vnco ferro ex iniquitatis turri lapides deturbabat, & legebatur: Vt destruas. In tertio, Manus trullâ domum Domini inducebat, legebatûrque: Vt ædifices. In quarto, Manus vineam & oliuam immittebat terræ & legebatur: Vt plantes. Ad chori faciem quæ in naui est, pendebat tabella longa, in qua Deus Pater innumeris circumdatus Angelis, expansisque manibus ad hæc inferiora respiciebat, & legebatur: Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, sub nubibus armata Pallas victam premens Gorgonem, Episcopi tesseram oliuâ circumdatam Ioui seu Deo Optimo Maximo Parenti suo repræsentabat, & scriptum erat inferius: Diuina Palladis arte. Pretiosis tapetibus ornata erat Ecclesia vt sponsa sed ornatioior fuit viro suo, qui eâ ad maioris altaris mediû adorato prius Sacramêto osculo oris sui osculatus est. Tû Claudius Stephanus Nouelletius Talloriensis, Doctör Theologus Parisiensis facultatis & Cathedralis Canonicus, ex Archidiaconi Hermiciclo quod altari proximum, elegantissimâ oratione quam omnes auidis exceperunt auribus sacro Pontifici & Ecclesiæ fœlix faustumque precatus est. Mox decantato Diuorum Ambrosij & Augustini hymno, necnon benedictionè factâ, cum iam nox irrueret, in

*Cathedralis Ecclesia
vt instrumta.*

*Franciscus
osculatur
altare.*

*Latitia
hymnus
decantatus.*

*Franciscus
conciona-
bus undus
velut ra-
diat.*

*Franciscus
officiales
suos creat.*

*Eos mer-
cede con-
ducit.*

*Æstima-
tionū codi-
cem refor-
mat.*

*Franciscus
Catechi-
smum in-
stituit.*

in sua quisque tecta recessit. Die postera, quæ Dominica erat Aduentus tertia, ascendit in pulpitum pavitque suos greges melle suavissimo, nam & Nasciturum breui Salvatorem Mundi miris celebrauit laudibus, & quæ dum sacraretur viderat, Deo sic permittente in Ecstasim raptò similis & radiante ferè vultu enarravit, vnde postea sæpissimè erubescerat, sed tantà est affectus erga suum Ordinem & munus reuerentiâ vt vel minima Pontificia ornamenta vt res sacras & mysticas, gestaret attrectaret. Dirigendis maioribus negotiis vrgentioribusque statim animum adhibuit: quamobrem conuocatis Cathedralis Ecclesiæ suæ Canonicis prudentioribusque è reliquo Clero Sacerdotibus, primùm quidè publicos sui muneris Episcopalis creauit administratos. Vicarium Generalem & Officiale Ioannem Fabrū Antonij Præsidis fratrem Iurium Doctorem, in supremo Sabaudia Senatu Patronum, Priorem Monasterij sancti Michaëlis Alondensis & Cathedralis Ecclesiæ Canonicum, Substitutum, Ioannem Deagium quondam Præceptorem suum, Doctorem Theologum & Cathedralis item Canonicum. Procuratorem fiscalem Iacobum Fabrum Villionensem Cathedralis etiam Canonicum. Forenses libelliones Mauritium Combanum Procuratorem, & Mauritium Montanum. Custodem Carcerum, Claudiū Furerium. Hos omnes mercede conduxit vt gratis & expedite negotiatores dimitterent agerentque absque personarum acceptione, vel munerum spe iniquorum. Quia tamen nonnullæ sunt expeditiones, vt vocant, pro quibus tum ad signum manus, cum sigillum & libellionis operam quædam pecuniæ persolui rectè consueuerunt, ideò æstimationum codicem reformauit, omnèque pretium ad iustam mediocritatem, & secundùm Concilij Tridentini decreta reduxit. Catechismum, quo nihil magis toti Reipublicæ salutare, in Collegiali Beatæ Virginis Mariæ Ecclesia primùm instituit, verùm quia Dominicana visa fuit commodior, institutum transtulit, deditque ipse initium operi in Sacello Diui Iosephi, licet postea aucto puerorum & puellarum numero, immò verò virorum & mulierum omnium conditionum & dignitatum in tres classes facta sit diuisio. Sub inuocatione autem sanctissimi nominis Iesu, Beatissimæ Mariæ Virginis, sponsique castissimi Diui Iosephi crectio fuit. Singulis diebus Dominicis ad meridiem puer vnus cæruleo

cæruleo opertus sagulo in cuius medio ad dorsum & pectus depictum erat aureis characteribus nomen Iesu in modum Crucis, procedebat per vicos Ciuitatis omnes campanulam in compitis pulsans, clamansque, Venite, io venite ad Doctrinam Christianã, docebimini viam Regni cœlorum. Tum dato meridiei signo in facella & classes destinatas omnes conueniebant. Cathechista statim ac ante altare genuflexerat, cantores duo à dextris eius & sinistris hymnum quo Spiritus sancti gratia inuocatur gratissimo cantu prosequente turba incipiebant. Oratione dictã ascende-
bat Sacerdos in pulpitum, & in aduersa scamna pueri ex vna parte, & puellæ ex alia, recitabantque vicissim Catechismi Canisiani aut Bellarminiani partem aliquam; postea Sacerdos fusiùs & quantum distinctissimè facillimèque poterat quæcunque dicta fuerant explicabat, difficultates enodabat, soluebat dubia, sæpè etiam ab auditoribus suis quæ dixerat repetenda, aut exemplis comprobanda quærebat, & in id Cathechisticum munus ipse Salesius alternatim cum suis Canonicis aut Religiosis viris incubebat. Hora cum fluxisset, vel Musica, vel Organis, aut solis vocibus modulatis pium aliquod canebatur canticum idiomate gallico, quod vel ipse Episcopus, vel quiuis alius composuisset, & sæpissimè huic poëseos generi cum licebat per otium Franciscus mentem & calamum applicabat, aut ex præclara Philippi Portani Thyronensis Abbatis versione psalmum aliquem curabat describi, committique Musicis vti pium cantum inducerent. Bis in anno, idque diebus Dominicis ad solemnem supplicationem iubebat paruulos suos per totam urbem procedere, & sequebatur eos ipse suis cum Sacerdotibus tanta pietatis specie vt ex ipso solo sui intuitu peccatorum corda ferirentur; & quotiescunque pueri aut puellæ rectè aut recitabant, aut respondebant ad interrogata, numismata benedieta quæ eis daret in præmium, rosaria, agnos Dei, libellos precum, pias imagines, & his similia semper habebat in promptu. Inualuerat in Ciuitate mos prophanus ingruente Hilariorum tempore, vt à Iuuenum ganeonum dissoluta caterua viri inscripta in chartulis, aut laureis foliis, aut rasis sericis spissioribus fœminarum nomina quas ad choræas ducere deberet & speciali cultu prosequi, & fœminæ pariter virorum; quæ folia hæc Valentinis, illi Valentinas appellabant acciperet. Quanta cum pernicie vix dici potest, nam hoc pacto adigebantur vel

*Ordo ad
Catechismum à
Francisco
Stabilius.*

*Solemnes
supplicationes iu-
uenum.*

*Franciscus
Valentini
ab-
sum tollit.*

inuiti & inuite ad insanientium consilium, omnisque subito pietas à iuuenum quantumuis studiosè educatorum animis remouebatur, & mirum in modum nugæ, dissolutiones, & vitia præfertim carnis, fouebantur. Mederi huic morbo prouidus Salesius cupiens sedit illicò ad concionem & acriter in ganeones illos increpauit, edicto insolentiam illam inuocata etiam brachij sæcularis ope prohibuit, statuitque vt in Cathechismo sanctorum & sanctarum nomina piis Christianis distribuerentur quos toto anno peculiari deuotione colerent, ad exemplum Sodalium Parthenicorum Societatis Iesu, & hinc factum est vt quamuis non omninò prophanum illum morem tolleret, tamen minueret & pietati magnum adderet incrementum. Sed & aliud statuit aut suasit in eandem rem, vt nempe quotiescumque horæ signum datur, muniat se vnusquisque signo crucis & religionis aliquem actum aut adspirationem in cœlum iaciat in recordationem Passionis Dominicæ, & vt hac ratione contritionis actum eliciat, qui præteritâ horâ peccauerit, caueâtque sibi ad omne penè momentum ne incidat in laqueos diaboli, sed vigilet sciens eum esse tanquam Leonem rugientem, qui circuit quærens quem deuoret. Caterùm mira prorsus in vniuersam Ciuitatem ex institutæ Episcopalis familiæ sanctitate suauitas diffuebat; nihil famulis eius modestius, nihil ad omnes religiosas actiones promptius, nulla inter eos iurgia, nullæ rixæ, nullus inter eos alearum lusus permissus, cœnobium dixisses nõ Pontificis palatium, ad eò omnia in sancti domo sanctè fiebant. Arcebantur autem à cubiculis interioribusque conclauiibus mulieres, solùm dabantur eis area porticus & aula, nec vnquam prouidissimum hoc decretum mutatum est, quinimò cùm Franciscum de rebus domesticis intimus quidam, & de reliquo potens amicus per hæc tempora alloqueretur, suaderèque conaretur, vti mulierem aliquam ad lintheorum curam, vt est earum genius, famulam acciperet. Respondit absolutè: Domine mi, tantum abest vt mulierem quantumuis anum & pudicam addere velim familiæ meæ, vt nec matrem ipsam meam cupiam vllò modo introducere. Consentaneum planè eius votis & decretis decretum. Dum hæc agit ad Quadragintadiale ieiunium peruentum est, & rogauit ipse charissimum sibi in Domino Ioannem Forerium adhuc cum eo agentem, vt verbi Diuini semen populis suis spargere dignaretur, quam rem

Forerius

Franciscus ad singulas horas vult for mari signum crucis.

Francisci famuli religiosi & modesti.

Franciscus mulieres à domo sua arceat.

Forerius egit sicut doctissimè ita piissimè, auscultatore Salesio, & multam breui Messem reportauit. Franciscus verò quæ sui erant muneris Pontificatus sui initio diligentissimè peragebat. Sabbatho quatuor temporum post cineres sacros generales Ordines in Diui Francisci æde celebrauit, promouitque ad Sacerdotium virum quemdam exoticum tantâ à Deo donatum gratiâ vt Angeli sui custodis visione frueretur. Is exactis ordinibus Æde exire volens stetit ad ianuam tanquam si cum aliquo disceptasset ad honorem, voluissetque cedere. Aduertit insolitam rem Salesius tunc etiam fortè ad discessum superueniens, adhibuitque sibi priuatim Sacerdotem illum qui fassus est ingenuè se cum Angelo disceptare, & causa est inquit, quia antequam Sacerdos essem præcedebat semper: hæsi verò nunc, quia hæsi & ille, nec ante me limen voluit supergredi. Miratus est Salesius, & ex ea re Sacerdotij dignitatem postea sæpissimè commendauit. Sed nec ob eminentem Episcopalem dignitatem indulgebat sibi, vt plerique solent, quin imò ieiunium obseruabat rigidissimè, scuticæque carnem macerabat suam vsque ad sanguinem, sanguinolentam enim scuticam suam sæpius Confessario suo viro integerrimo reficiendam dedit. Fratrum pœnitētium sanctæ Crucis exercitia peragebat, eosque singulis sextis feriis exhortatione sacrâ consolabatur. In nocturna supplicatione qua per totam vrberum itur feria quinta in cœna Domini, notatus fuit licet cognosci nolisset indutus sacco vt alij, prætereaque nudis pedibus, denique nullum suis populis suadebat pietatis & religionis opus, quod ipsemet non exerceret. Superatis festis Paschalibus. Serenissimū Ducem salutandum, esse ratus Taurinum profectus est, vbi miris cumulatus honoribus, multa etiam pro suis Veragris Galliardensibus, & Terniacensibus obtinuit; intelligensque Iuuenalē Ancinam Salutiensem Episcopum Carmaniola agere, ad inuisendū eum ob antiquæ vinculum necessitudinis, perrexit; & populi vbi appulisse Salesium Geneuensem Episcopum cognouerunt; dici satis non potest quo ardore mentis, amica quadam vi ex hospitio publico in domum cuiusdam nobilis ciuis inuexerunt: quandoquidem (inquebant) hominem, qui honoris gratiâ ad suum dilectissimum Pastorem diuerteret, vellent, si modò possent, in medio pectorum suorum recondere. Dies erat quintus ante Nonas Maij, Inuentioni Sanctæ Crucis, ac Diuo Iuuenali Episcopo &

*Orlines
celebrat.*

*Res miræ
de quodā
qui Custodem
Angelum vi-
debat.*

*Francisci
in viuendo
austeritas.*

*Franciscus
Taurinum
proficitur.*

*Iuuenalē
Ancinam
inuisit.*

Con

Confessori ipſius Ancinæ Patrono, ſacer: quamobrem magna toto oppido religio erat. Ancina ſolemne celebraturus Miſſam, hoſpitem duxit in Eccleſiam; atque vbi decantatum eſt fidei ſymbolum, oblatæque æterno Patri Deo ſancta & immaculata hoſtia; rogauit eum, ſeu curauit rogari, vti ad Concionem in ſublime pulpitum dignaretur aſcendere: eum eſſe antiquorū Epiſcoporum morem (inquiens) vt quotieſcunque alter alterum inuiſeret, Concionem quoque haberet ad populum. Obtemperauit Saleſius, & Crucis ſacratiffimæ laudes tanta cum facundia & pietate celebrauit; applicauitque auguſtiſſimo altaris Sacramento, vt omnium aures raperet & animos. Prologum autem fecit Italico idiomate, quo habito, dum Virginem ſalutaret, miſit ad eum Ancina Sacerdotem, qui populum adhuc Gallicum eſſe, nec enim ita pridem eum à Gallico Rege Sereniſſimus Allobrogum Dux foedere receperat renuntiauit: Tum Saleſius Sermonis reliquum habuit idiomate Gallico, mirantibus imò ſtupentibus omnibus, ad tantam tanti Præſulis facilitatem, & in aliterius arbitrium conſeſſionem. Finito ſacro cùm ambo æde excederent, Saleſio congratulatus eſt Ancina, & tu Verè Sal es (inquit) alludendo ad nomen, Cui Franciſcus reſpondit modeſtiſſimè, immò tu ſal & lux es, ego verò neque Sal neque lux, alludendo ad Salutæ nomen. Quæ poſtea ſymbolica dicta ſuis in litteris uſurparunt. Diſceſſerunt autem inuiti ab inuicem; tantis connectebantur virtutum & ſanctimonie nodis viri ſanctiſſimi. Hinc ad Diuam Virginem Montis-regalis miraculis claram peregrinatus eſt, rediitque ad ſolemnitatem Pentecoſtes, Pius Præſul, nec mora cùm ad feſtum Corporis Chriſti parari vellet gregem ſuum Dominicâ Trinitatis è ſublimi Cathedra, quæcunque ſequenti Iouis die obſeruari ad ſolemne ſupplicationem oporteret, declarauit. Verùm quia ipſe auguſtiſſimū Sacramentū deferre volebat, vt debebat ſanè, adeoque ſupremos Cathedrales Canonicos aſſe opus erat; Ecce à Canonicis Collegialis Eccleſiæ Beatæ Mariæ venit circa digniorem ordinem diſceptatio, immò & eo uſque creuit ſcandalum, vt & ipſi Conſules negarent Epiſcopo, debere eum deferre Sacramentum, quandoquidem (inquiabant) hac in Ciuitate Collegiales Canonici Curiones ſunt, Cathedrales verò tui extranei & aduenæ; Nec tuorum quiſquã antecęſſorum rem ſimilem vnquam tentauit. At Franciſcus forti

Conciana
ſur Italico
& Gallico.
cè.

Grave
ſcandalū
ab Ancinæ
ſibus in
Franciſcū.

ti respondit animo. Nec ego. nec Canonici mei ut aduenæ hîc cenferi debemus, hæc à vobis verba non expectassem. Qui mihi in hoc Pastoralis onere præcesserunt, debiles erant, infirmi, & senes: ego verò cum robustus sim per Dei gratiam, & sanus, quidni Domini mei corpus æquè portabo ac alius? Porro scitote unū, quotquot hîc adestis, Episcopus ego sum vester, & ideò quæcūque Episcopalis erunt muneris ea exequar. Canonici verò Cathedralis Senatores & Consiliarij mei sunt, illos, ut in diuinis inferuiant mihi, non possum quin aduocem: atque sic ratum esto iure fiduciario, si quod vobis infertur detrimentum, deinceps videritis. Nos à decreto tuo appellamus, exclamarunt, & volumus Illustrissimum Nemorosij Ducem de omnibus certiolem fieri. Et ita sit (ait Salesius) Scribite quamprimū, scribam, & ego; interim digniori, & iuxta me procedet Ordine Cathedralis Ecclesia (appellatione vestra non obstante) & hoc saluis rebus vestris fiat. Dum expectatur Lutetia à Nemorosio respōsum, Collegiales Canonici noxarum suarum commentaria satis temerè in vulgus sparserunt. Gebennensem Episcopum (inquietes) hoc in negotio iudicem non esse legitimum, cum iam aliàs dū Præpositus esset & Canonicus, rem similem impugnasset: Eum absque præuia vlla contestatione, sed super simplici productione decreti vltra petita procedendo, non tantum in dictam oblationem decreti prouidisse, sed etiam ad producenda coram se iura partes induxisse; & hoc modo se legitimum effecisse iudicem cum esse non possit; quandoquidem se Canonicorum cathedralium, seu eorum Collegij caput diceret, nec possit à membris caput dissentire: adeoque eū à iure formaliter arceri: nemini enim licet in sua causa ius dicere. Eum in decernenda iurium remissione contra normas omnes fuisse præcipitem. Suspectum esse præterea quòd Canonici ferè omnes strictissimis vinculis sui essent, fratrem Germanum Ioannem Franciscum, Ludouicum Patruellem Præpositum, Ioannem Deagium quondam Præceptorem, duos Fabros Alondensem, & Villionensem, hunc Procuratorem fiscale, illum Officialem & Vicarium; & Dionysium Granierium defuncti Episcopi ex fratre nepotem cohabitantem, eos omnes Cathedralis esse Canonicos. Cæteros aut consanguineos, aut affines, aut alicuius muneris administratos. Episcopum decreto suo ad petitorium duntaxat tendente, voluisse

*Francisci
fortitudo.*

*Canonici
Anicienses
commentaria
in
vulgus
spargunt.*

tacitè occultare possessorium, quod noxæ esset appellantis, cum multa sint cōmoda possessionis, eāque à viginti, triginta, & amplius annis habeant: ita vt non sit contrarij memoria. Indignum esse ab Aduenis indigenas expelli, & à suis sedibus deturbari. Aduenas autem & peregrinos eos verè & propriè censerì, cum non animo ciuitatem Anicij constituissent, sed futuram sèper inquirerent; & possessioni acquirendæ necessarium esse animum acquirendi: Non valere quod dicerent Cathedrales, Reuerendissimo Episcopo vbique primum locum deberi; se autem ab eo non posse diuidi, sicque immediatum sibi ordinem cedendum. Nam eos non ita caput & corpus esse inseparabilia, quin distinctam haberent iurisdictionem, bona, redditus, & negotia omnia, ita vt nihil inter eos & Episcopum commune esset. Incongruum minimè esse, si Episcopo daretur dignior locus, & inferuissent ei ipsi Collegiales Canonici, nam si Cathedrales sequerentur eum, in tanto numero, quanto sunt, veros possessores expellerent; quæ res probrosa esset, & afferret populo scandalum, si migrarent veteres coloni. Politicæ rationem esse, vt si è Cathedrali Ecclesia egrederetur processio, ipsi Cathedrales postremi egrederentur: quod cum non ita esset, nouissimum sibi ipsis Collegialibus ordinem relinquendum, deberèque sic intelligi Cærimoniarum librum, quo tantoperè Cathedrales gloriabantur. Nullius esse momenti redditam aduersus Angelum Iustinianū quondam Gebennensem Episcopum sententiam, qua dabatur Cathedralibus dignior ordo, cum ipse aliter statuisset; vt scilicet æquali ordine, bini, & bini, cum Cathedralibus Collegiales procederent: inauditâ enim parte rem inter alios actam fuisse, Episcopum non minus Collegialis Ecclesiæ caput esse quàm Cathedralis. Et idcirco rectè statuisset vt ex duobus illis corporibus vnum fieret, cuius ipse semper commune caput esset. Eundem Episcopum præterea ad ius Patronatus, quod in Collegiali habet Ecclesia Illustrissimus Dux Nemorosius, quodque hac suorum Canonicorum expulsionem maximè læditur; & Anicienses Ciues omnes eiusdem Ecclesiæ Parœciani, & spernuntur, & magno afficiuntur scandalo. Hæc & alia ex optimis (vt aiebant) cōfiliis plebeiorum auribus ingerebant, nec erat ipse Salesius Episcopus inter hos rumores à calumniis immunis, quin imò dixisset omnia in eum coniuirasse. Cathedralibus tamen Canonicis, vt ad

ea omnia responderent, consilium fuit; sparferunt igitur pariter in publicum, Non admittendos ad appellationem Collegiales, ob prætenfas noxas, quandoquidem non nisi interlocutoria esset sententia à qua appellabatur, & appellatio iudicanda esset, ex iisdem actis, & iis quæ in prima instantia deducta erant. Propositas noxas aliud non esse quàm exceptiones dilatorias, & causas suspensionis, & recusationis, quæ in prima instantia coram Reuerendissimo Episcopo minimè fuissent propositæ. Et quamuis fuissent decreti tempore, immò & antè propositæ coram iudice à quo, inadmissibiles fuisse; cum longè antea prorogata fuisset ante eundem iudicem Iurisdictionis; per decretum, quinto Calendas Iunij, latum inter partes, quo sex mensium dabatur dilatio ad exhibenda iura & chartas ad prærogatiuam prætenfam, & post adhuc mensis vnus, decreto secundo. Tempore primi & secundi decreti eisdem fuissent suspensionis & recusationis causas, quas cum non proposuissent eum iudicem approbasse & consensisse ei. Hæc, quæcunque postea propalassent, alienissima à ratione effectisse; nec recusationes huiusmodi causæ cognitionem meruisse; vt neque si Episcopus eorum Collegij caput esset. Præcipitem verò post septem dilationis menses censerent eum non nisi ab exæcatis animis potuisse. Rem autem illam intra triduum potius, simplici nudaque formula sine strepitu & figura iudicij terminari debuisset. Si tunc recusationes eas proposuissent, quas postea proposuerant in Reuerendissimum Iudicem, & eius ministros se procul dubio consensisse, vt recursus ad aliam haberetur sedē. Neque eos in metropolitana Viennensi Curia admitti debuisset, cum iam in simili aduersus eos decretum ab eadem Curia latum fuisset Augusto mense, anno millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, quo prouocati in suis prærogatiuæ iuribus vbi-cunque & quomodocunque conseruabantur, Prouocatores verò omninò à prætensione illa prohibebantur, arcebantur, sub interdicti & excommunicationis pœna. A quo decreto licet appellatum fuisset, nihilominus appellationis iure cecidisse & exclusos tempore. Quamobrem flocci pendendam appellationem illam, sicut & deductionem possessionis prætenfæ cum aliter ex decreto & enunciatis constaret instrumentis. Cæterum habere se probandæ causæ autoritates, Ius cōmune, Sacros Canones, Sanctorum Conciliorum decreta, Summi Pontificis præ-

*Cathedra.
lium Ca-
nonicorum
responsio-
nes.*

scriptum, in Cæremoniali Episcoporum libri secundi capitibus trigesimo secundo & trigesimo tertio. Et præterea Cardinalis Comensis sententiam, qui hac de re ex mandato summi Pontificis ad Gebennensem Episcopum scripsit, ut Cathedralis Ecclesiæ Canonicis digniorem ordinem daret. Ius hoc prærogatiuæ Superiori debitæ nullo temporis lapsu præscribi potuisse, ac tandem consentire se, ut alibi quàm coram Gebennensi Episcopo hæc disceptaretur; quandoquidem suspectus ille censeretur. Hæc dum geruntur Anicij; Henricus Sabaudus Dux Nemorosius, acceptis Salesij Episcopi & ambarum Ecclesiarum litteris, rem inter viros Iuriconsultissimos voluit exagitari; & exagitatam ad Antonium Fabrum Gebennesiani sui Consilij Præsidentem misit. Summa erat, ut seruarietur ordo Lutetiæ seruari solitus, quoties Cathedralis Ecclesia Beatæ Mariæ cum Collegij Sacelli Regij, & Diuæ Genouefæ procedit. Verumtamē statutum illud euertere difficile non fuit Salesio: ostendit enim quænam & quotnam sequerentur incongrua, cum non ita se habeant ea sacra Collegia erga Cathedralem Parisiensem, ac Aniciensis Ecclesia erga Gebennensem; Canonici enim Sacelli Regij exempti sunt, & tanquam Cathedrales censentur ex priuilegio Christianissimorum Regum, seu ipsis Regibus ab Apostolica sede concessio. Idemque de Ecclesia Diuæ Genouefæ. At Collegialis Aniciensis modis omnibus dependet ab Episcopo & ei subdita est, & Sede vacante Cathedrali Ecclesiæ, seu generali Vicario ab ea constituto. Nemorosius rationes illas facile audiit, & admisit, scripsitque ad Canonicos suos Anicienses, ut Gebennensi Episcopo parerent, sed illi temerario satis ausu (quem tamen postea emendarunt) Cathedrales, ad Vienne-nensem Metropolitanum Iudicem spreto Salesio prouocarunt. At Salesius nouis vndique circumseptis & difficultatibus & negotiis, constanti virtute pergebat admirabilem se, & amabilem bonis omnibus reddere. Vicecomes Maior & Consules vrbis Diuionensis eum ad sacras Conciones Aduentus & Quadagesimæ populo habendas optauerunt, scripseruntque ad eum ut petitionibus & desideriis dignaretur annuere. Periculosus erat per hæc tempora & suspicione plenus bellorum causâ in exteris regiones com meatus. Quare Salesius, cuius prudentiam nemo superabat, Serenissimum Ducem de Diuionensium petitione

*Henricus
Dux Ne-
morosius
rem exagi-
tari curat.*

*Franciscus
Nemorosii
statutum
auertit.*

*Anicienses
prouocant
Cathedra-
les ad Me-
tropolitanum.*

*Franciscus
rogatur a
Diuionen-
sibus ad
Conciones.*

tionem per litteras certiore fecit; rogauitque ut illuc eundi (dummodò publicæ res non læderentur) sibi licentiam impartiri dignaretur; rogauit, & in eandem causam summum Pontificem, quo inconsulto nihil agebat; sed facilius fuit ab Apostolica Sede permissio quàm à Duce; Dux enim ad rationes status attendebat, & quidem primâ fronte reuult, ita ut iam de concionibus Aduentus cogitandum non esset amplius. Diuonienses tamen Ducem ipsum rogandum rati, superatis difficultatibus omnibus quas Callidus Satanas contexebat; Deo sic disponente tandem quod petebant, summo suo gaudio obtinuerunt; ut scilicet ad sequentis anni Quadragintadiale ieiunium virum Apostolicum Gebennensem Episcopum possidere possent. Sed non vacauit interim Salesius Gexensis Ecclesiæ restitutionem integram, quandoquidem Rex Christianissimus non tantùm consentiebat, sed & volebat, imis gerebat infixam præcordiis. Statim ac intellexit Rogerium Ducem Bellegardium, Parem & Hipparchum Franciæ, necnon Heduorum Sebusianorumque Proregem, cum uxore, Barone Luxio, & Præsidente Ianino Bellicij agere. Rectâ Bellicum, superato Sesselli Rhodano, profectus est; quarto Idus Augusti, Diuo Laurentio festo, qui etiam Dominicus dies erat, in Cathedrali Ecclesia Episcopi & Canonicorum precibus concionatus, mirâ prorsus pietatis suauitate auditores recreauit, luce postera Malliantini Vallozj Dynastæ filium solemnî pompâ ad sacros detulit Baptismatis fontes; hinc cum Bellegardio Gexum versus viam iniiit. Ministri autem Gexenses nullum non mouerunt lapidem, ut irritum redderent Senatusconsultum Diuionense in fauorem Salesij latum, iuxta litteras & placitum Regis; & multum Salesio dedere negotij; ipse tamen quo valebat animi robore omnes remouit obices, & sacrosanctam religionem afferuit; Quoscunque Ecclesiasticos redditus, locorum præsertim trium, Gexij, Fargiarum, & Asserenti, è Ministrorum manibus abstulit: Plura fecit, nam viros nobiles duos, & qui litterati audiebant, sequebanturque Ducem Bellegardium post longas disputationes (diem enim insumpsit integrum) tandem à Calvinianis erroribus ad Orthodoxam Romanam fidem conuertit, nec cessauit prius quàm testibus illustrissimis tot Toparchis, qui tunc Gexij aderant, illi suas hæreses abiurassent. Exiguo tempore quo moram in illo agro traxit, alios quamplures Neophitos.

*Franciscus
Bellicium
proficiscitur.*

Et Gexi.

*Franciscus
duos Nobi-
les conuertit.*

*Franciſco
Miniſtri
venenum
propinant*

*Franciſcus
ad Diuæ
Mariæ To-
nonienſis
peregrina-
tur.*

*Franciſcus
Foreſterii
hæreticum
mouet.*

*Franciſcus
diſputa-
tionem Ge-
bonnenſi-
bus offert.*

fecit, ita vt irâ Miniſtri perciti venenum ei propinarint, quo faci-
nore callidè perpetrato in vehementiſſimam febrim ſtatim inci-
derit; neque tam malè conijciebant, qui à morte metuebant ei,
niſi tandem Medici detectis morbi cauſis, dato alexi pharmaco
virus abigendo, vires etiam reſtituiſſent. Sanus effectus in gratia-
rum actionem non redditæ ſibi tantum ſanitàs, ſed etiam ex-
actæ Veragrorum, Terniacenſium, Galliardenſium & Gexen-
ſium conuerſionis: ad Diuæ Virginis Mariæ Tononenſis ædem
Septembri menſe peregrinationem Anicio pedes inſtituit;
Quibus laboribus (nam & viginti quatuor milliaria confecit, &
torridiſſimus adhuc æſtus erat) vix dici poteſt. Penè confecti
ſunt lachrymis Tononenſes ſuum videntes Apoſtolum, tanto
Chriſtianæ & veræ virtutis amore demiſſum, & ipſe abſtinere
non potuit quin ſynceri in eos amoris teneritudines exerceret.
Exierunt verò ei obuiam Conſules; & ex Ciuibus primarij, qui
madentem non ſudoribus tantum, ſed & lachrymis, in Diuæ Vir-
gini ſacram ædem introduxerunt; Præ omnibus affecti ſunt gau-
dio filij eius chariſſimi, Sacerdotes congregati ſanctæ Domus, à
quibus diu, vt ſibi videbatur, abſens fuerat, eorum inſtitutionem
authoritate nouâ confirmauit; Tononenſium animos in Catho-
licæ fidei perſeuerantia ſolidauit, & nonnullorum, qui hucufque
in hæreſi obſtinati remanſerant, adeò concuſſit; vt & tandem vi-
cerit: in primis autem Claudij Foreſterij viri Nobilis Domini
Aquarienſis. Is Saleſium ſemel & iterum conuenerat, ſuâque
omnia circa fidem dubia propoſuerat, cùmque aliquando tan-
dem à Saleſio conuictus fuiſſet, at non perſuaſus, Geneuenſes
(ait) Miniſtros pro ſe doctiùs & potètiùs reſponſuros; quãdoqui-
dem non ſuum eſſet omnes Caluinianæ doctrinæ articulos ad
extremum propugnare; quippe qui tractando enſi eſſet magis
idoneus quàm ſoluendis Theologicis difficultatibus. Tunc Sale-
ſius, Ego verò (inquit) libertatem tibi facio, vt Geneuam proſi-
ſcicare, meoque nomine Miniſtros ad diſputandum prouoces,
aut ab eis obtineas liberum mihi, idcirco commeatum. Functus
eſt legatione ſua Aquarianus; at Miniſtri non indigere ſuam fi-
dem diſceptatione (inquiens) cùm non niſi ſophiſmatibus Pa-
piſtæ agerent, recuſarunt; & Saleſius Tononi pergebat, ſacris re-
ſtituendis ritibus operari. Samboni Tononenſi ſuburbio, dum
Cæmeterium benedicit, ſitque ſupplicatio, ecce turbatur repen-
tè

tè nubibus cœlum, irruit tempeſtas magna mixta ventis, fulguri-
 bus, tonitruis, imbribus, & tantâ grandinum vi, vt peritura omnia
 putaffes: Hæretici, qui ad videndas ceremonias quas ſuperſtitio-
 nes appellabant, fortè accurrerant; irridentes Saleſio, & mouen-
 tes capita ſua, En (inquebant) vt punit Papiſtas illos Deus. Quæ
 verba cum Saleſius audiſſet, immò verò (exclamauit) effectus eſt
 iræ diaboli, quem ab iniqua ſua iam poſſeſſione per virtutem
 Spiritus ſancti deturbamus, mox exorcifinis cõiurato & fatigato
 cacodæmone, rediit ſerenitas & tranquillitas magna. Saleſius ſuis
 Sacerdotibus Tononenſibus valedicens, hoc eis reliquit moni-
 mentum. Clemens octauus Eccleſiæ Catholicæ Pontifex Maxi-
 mus, motu proprio Franciſcum Saleſium Eccleſiæ Gebenneniſis
 Præpoſitum, Domui Tononenſi ſacratiffimæ Virginis compa-
 tientis, non ita pridem adſcripſit, & præfecit. Idem verò Franciſ-
 cus, paulò poſt Epifcopus & Princeps Gebenneniſis effectus, ac
 vinculo præfecturæ domus Tononenſis ſolutus, ſe totum qualis
 quantuſque eſt eiſdem ſocietati, ſpontè & libens dedit, dicauit,
 addixit, ſummis imiſque votis ſupplex exoptans; vt Auguſtiſſi-
 mum Ieſu Mariæque nomen ex æde Tononenſi, ſicut oleum
 effuſum & cinnamomum ac baſamum aromatizans, in reliquas
 totius Diœceſis, maximè verò Ciuitatis Gebenneniſis plateas &
 ædes diffundatur; & quaſi myrrha electa odorem det ſuauiſſi-
 ſſi, fiat. Tonono petiit Viuium Salatiij. Ditio eſt, quam aliter
 Thiaceſem appellant, Epifcopali menſæ addicta, ſolâque quam
 perduelles Geneuates non uſurparunt: Huc Aquarianus Mini-
 ſtrorum vecordia ad orthodoxam fidem adactus, conſeſtim ve-
 nit ad Saleſium, & per fidei profeſſionem, quam eiſ in manibus
 emiſit, omni hæreſi nuntium miſit, vixitque deinceps vir verè
 Catholicus. Extat in remotiſſimo Falcinatis tractus angulo anti-
 quiſſimum & illuſtre Canonicorum Regularium, Ordinis Diui
 Auguſtini Monafterium, cuius olim primus Abbas, vitæ ſancti-
 moniâ & doctrinâ floruit Beatus Pontius, ex illuſtriſſima Falci-
 natum Baronum proſapia oriundus, quem etiam variis, poſt mor-
 tem ad eiſ ſepulchrum miraculis Deus illuſtrauit, locus aſper
 inter altiſſimos vndequaue montes, perpetuo quaſi frigore rigi-
 diſſimus & ſalebroſus, ac denique qualem antiqui illi ſolitariae
 vitæ amatores ſolebant eligere: Ex eo Canonici regulares duo,
 Franciſcus Biordus, & Nicolaus Deſfayetus antiquæ Regularis
 diſcipuli

*Franciſcus
 turbidum
 & pluuiâ
 cœlum ſe-
 renat.*

*Franciſcus
 ſe totum
 Tononien-
 bus dicat.*

*Foreſterius
 abiurat
 hæreſim.*

*Abbatia
 Sixienſis.*

*Franciscus
Abbatiam
Siziensem
uistat.*

disciplinæ, quæ temporum iniuria collapsa fuerat, auidi, Salesium non ita pridem conuenerant, rogauerantque supplices uti Monasterium suum uisitatione dignaretur, & constitutiones reformaret: Salesius arcendas ante omnia, donec profectionem iniret, fœminas censuit; & modum præscripsit, tum opportuno tempore octauo Calendas Octobris, comitantibus eum Canonicis Sallatio perrexit ad uisitationem, luce postera celebrata Missa Iacobum Mouxiacum Abbatem, Ioannem Moccandum Priorem, Bernardum Passerium, alterum Ioannem Moccandum, Franciscum Biordum, Petrum Puginum, Claudium Passerium, Nicolaum Desfayetum, & Danielem Lucingium, Canonicos, cæterosque (ut aiunt) præbendatos conuocauit, & coram se stantibus declarauit se ad eos, & eorum Abbatiam accessisse, ut omnia, quæ ad eorum mores, vitam & conuersationem, necnon ædificia, bona, ac iura pertinebant, uisitaret; tanquam Superior se enim id facere debere, & posse iuxta antiqua Episcopatus Gebennensis iura & consuetudines. Quare si quid haberent quo existimarent id fieri non debere, liberè panderent. Cui omnes, eâ qua decebat reuerentiâ Illustrissimum & Reuerendissimum Gebennensem Episcopum ius habere uisitandi Abbatiam & personas, nollè que id ultra rationem aut impugnare aut impedire, responderunt: Conuersus igitur ad Abbatem, quem à multis annis pacificum possessorem nouerat; interrogauit, num esset Commendatarius an titularis? Qui respondit, se ignorare, quod iam pridem Apostolicas suæ prouisionis litteras Camberij in quadam lite productas non uidisset, sibi tamen à Supremo Sabaudia Senatu, correctionem Religiosorum interdictam, quasi titularis non esset; unde nec habitum religiosorum deferret, administrationem tamen bonorum temporalium sibi competere. Interrogauit postea religiosos, num essent professi? Responderunt se non expressè, sed tantum implicite & tacite professionem emisisse sub regula Diui Augustini. Inquisiuit de iuribus & eorum instrumentis, decreuitque quæ circa hæc necessaria erant. Hinc de religiosorum numero, quos duodecim esse ex antiqua institutione uoluit. Sacrum officium iuxta usum à Concilio Tridentino editum decreuit, tum priuatim cum publicè in choro recitandum. Psalmos pœnitentiales propter morem ante diurnum officium recitari posse: ita tamen ut nemo ad huiusmodi recitationem

*Franciscus
optima
Sixij sta-
tuit.*

tionem extra chorum, nisi ex Breuiarij Tridentini præscripto teneretur. Quotidie vt minimùm quatuor Missas celebrandas, & quibusdam etiam certis diebus quinque. In altari propè subsellia inuenit imagines vetustate & corrosione deformes, quas iussit auferri, & clam intra claustra in loco honesto comburi. Septa ac muros Monasterij disciplinæ religiosæ cum primis necessaria, quæ duabus tantùm portis clauderentur, restitui. Interim tamen mulieres intra septa, vel dirutorum murorum notas, ne admitterentur. Ex Abbacia, sine Prioris licentia, nullus ex religiosis sub quocunque prætextu deinceps discederet; neque Prior, nisi seniorem religiosum de suo discessu monuisset, licèt tamen ab eo licentiam accipere aut petere non teneretur. De Comuni mensa restituenda, tunc statuendum reliquit, cùm media necessaria suppeterent, quibus Monasterium carebat. Item de voto expressè faciendo, cum de constitutionibus, quas postea dedit sanctissimas, constaret; sic sensim à minimis ad maiora putabat procedendum Pontifex prudentissimus, & his omnibus, tum Abbas, tum religiosi, se obtemperaturos responderunt: & quæ licèt parui viderentur esse momenti, scientibus tamen quàm in eo Monasterio labefactata fuisset disciplinæ regularis obseruantia, magna prorsus restitutionis futuræ rudimenta videbantur. Præteritis annis sexcentesimo & sexcentesimo primo, tam vastæ rupium exesæ vetustate crustæ in Sixenses agros ruina exciderant, longèque & latè subiectos sibi pagos vastauerant, hominibus etiam & pecoribus obrutis, vt miseranda cuius humani cordi locorum illorum facies, atque ad eò cæterorum incolarum iactura esset: Hi, vt ex gratia à tributaria functione, sequentibus aliquot annis, immunes essent; frustrà in suprema Rationum Sabaudia Curia Camberij egerant; quare ad extremam adacti penuriam, Salesium supplices & ærumnosi conuenerunt, rogaueruntque, vti & loca illa lustrare, & de perspectis sibi miseriis ad Serenissimum Ducem postea scribere dignaretur. Consensit Præful optimus, & ad stupendas abyssos illas sex miliarium iter, per aspera & confragosa loca conficiens pedes, accessit; neque enim equiti aditus esse potuisset, vidit miseramque hominum illorum sortem miseratus, omnem suam opem pollicitus est; quamobrem datis ad Serenissimum Ducem, Gasparem Geneuensem Marchionem Lulliniam, & Ludouicum Millietum Ma-

Salezij zelus, & erga proximum charitas.

*Franciscus
edicto Syno-
dum in-
dixit.*

*Ordo Syno-
di Geben-
nensis cle-
ri.*

Officia.

Missæ.

*Supplica-
tio.*

Oratio.

gnum Sabaudia Cancellarium, litteris, tantum effecit, ut Parœ-
ciani tandem libellorum suorum supplicum fines obtinerent:
sic nullibi à pietatis, iustitiæ, & charitatis operibus, vir sanctus va-
cabat. His autem exactis Tononum rediit, vbi sacros generales
ordines celebravit, & luce postera Anicium reuersus est. Edi-
ctum Synodi iam à tertio Idus Augusti promulgavit, quo vni-
uersis in sua Diocesi constitutis Abbatibus, Prioribus, Decanis,
Canonicis, & Ecclesiarum parœcialium Rectoribus, præcipie-
bat; uti ad Aniciensem Ciuitatem sexto Nonas Octobris hora
octaua matutina comparituri accederent, & omnia, quæ in Ec-
clesiis suis accidissent, constitutis obseruatoribus reuelaturi, &
ne commissæ eis oues pastoris destitutæ solatio viderentur; eas,
& maximè infirmas, antequam accederent, visitarent; quibus-
que necessarium foret sacramenta conferrent, ac Ecclesias Sa-
cerdotibus, Vicariis, & non vocatis, committerent; quousque
peracta Synodo redirent. Calendis igitur Octobris in aula Epi-
copalis palatij, Cathedralis, & Collegiales Canonici, cæterique
alicuius notæ Sacerdotes Curiones, coram Salesio, dato meridiei
signo, conuenerunt, & in hoc conuentu de die craftina delibe-
ratum est: locus Synodi assignatus, Promotor creatus Ludouicus
Salesius Gebenenis Ecclesiæ Præpositus. Magister Cerimoniarum
institutus ex Cathedralibus vnus, Obseruatores constituti
stabilitaque cætera dirigendæ rectè Synodi officia. Ortâ luce
postera in Cathedrali Ecclesia (ornamētis solemnibus) à Ponti-
fice Missa de Spiritu sancto, decantantibus alternis Musicorum
choris, celebrata; & post eam generalis Sacerdotum supplicatio
per totam urbem instituta, in qua videre erat, præter Canonicos,
centum Curiones supparis indutos: Ibat nouissimus Salesius mi-
trâ & trabeâ insignis, quem plurimi etiam Sacerdotes sequebā-
tur. Dato circulo Ioannes Ludouicus Iaquierius Collegialis Ec-
clesiæ Aniciensis Canonicus, in sublime pulpitem eleuatus,
de Sacerdotij & Sacerdotum dignitate, autoritate, & necessa-
riis moribus, longam & elegantissimam orationem habuit, ad
quam Salesius è summi altaris medio, vbi sedebat in faldistorio,
centum verba idiomate Gallico addidit; atque sic manè exa-
ctum est. Tertius à prandio conuentus habitus in eadem æde, &
Iacobus Faber Villionensis Cathedralis Canonicus, & Episco-
patus fiscalis Procurator (petita loquendi licentia) exposuit Ab-
bates

bates omnes, Priores & Curiones ad Synodum edicto fuisse vocatos, abesse tamen quamplures, in quos deserti Vadimonij auctoritatem sibi dari postulauit; & pro vtilitate vltterius ad Synodi celebrationem procedi. Pontifex iuxta exposita & petita decreuit, tum creatis & nominatis decem examinadoribus, duodecim cleri constitutis, viginti Decanis seu superuigilibus, quorum bis in anno commissas sibi Ecclesias visitandi, Curiones corrigendi, Contumaces deferendi, in minimis ex necessitate dispensandi, & his similibus cura esset; ad generalia statuta deuentum est. Antiquorum Conciliorum sacri Canones; quibus Ecclesiasticis personis, ne suis in domibus suspectas mulieres retineant, prohibetur; denunciator, & iterum promulgantor; & quantum opus erit ad rigida punctionis poenam noua prohibitio lata esto. Superuigilibus Dioecesanis, super obseruatione festorum in parocciis sibi commissis (vbi necessitas fuerit) dispensandi facultas data esto. Omnibus Curionibus, & quibusuis aliis praesertim vero officialibus laicis, ne dent dispensationes huiusmodi, inhibetor. Super controuersia, quae oriri posset inter Curiones pro Eleemosynis, in exequiis fidelium, qui in vna paroccia moriuntur, & sepeliuntur in altera, dari solitis, luminaria inter Curiones: qui etiam pro defuncto preces fundent, & sacrificabunt, aequaliter diuiduntor. Curio nihilominus qui corpus sepelierit annum officium celebrato & hoc pacto sindon caeteraque funeralium eleemosynae illi remanento. Aliae quaecunque controuersiae superuigilum iudicio remittuntor. Curiones omnes populum suum Roberti Cardinalis Bellarmini Catechismum Dominicis & festis diebus hora opportuna docento. Et in hanc rem feriatibus diebus pueros qui respondere queant instruuntor. Ecclesias suas praesertim choros profanis suppellectilibus illuc bellorum tempore asportatis yacuari curanto, nec quidquam deinceps absque euidenti necessitate reponi permittuntor. Ecclesiastici omnes sacrosancti Tridentini Concilij decreta in omnibus & per omnia, peculiariter autem in iis quae ad Diuini officij & Missae celebrationem spectant obseruanto. Nemo in posterum ad examen pro Presbyteratus ordine nisi qui superuigilibus testimonium circa perfectam vsuum sacri Concilij scientiam afferat recipitor. Omnes Curiones suis Ecclesiis ad reponendum augustissimum Eucharistiae Sacramentum tabernacula & alabastros procuranto. Re-

*Quid de
absenti-
bus.*

*Archipref-
byteri.*

Statuta.

*Dispensa-
tiones.*

Exequia.

*Catechis-
mus.*

*Concilium
Tridenti-
num.
Sacri Or-
dines.*

feruatas pro infirmis sacras Communiones prima quaque mensis Dominica mutanto. Sacramentum, quod in festo Corporis Christi expositum fuerit, postera octauæ die consumunto. Curionibus omnibus & curam animarum habentibus nisi legitime excusentur sub pœna priuationis suorum beneficiorum residentia denunciator. Ecclesiastici omnes habitum modestum & decentem, tonsuram & coronam clericalem & barbam in superiori labro tonsam gestanto. Ad Cauponas & Oenopolia ne accedunto, nec ad id vlla exceptio vel prætexta causa etiam litium compositionis suffragator, quod de loco residentia intelligitor, alibi cum ex necessitate in diuersorio cibum capere continget modesti & sobrij sunt. Nullibi illicitis lusibus ludunto. A licitis in plateis, compitis, vicis, viis & aliis locis publicis abstinento. Cum canibus & catapulta nunquam & nullibi venantor, nec catapultam vlllo modo deferunto. Omnes Curiones sanctum oleum quotannis ab iis qui ad distribuendum constituti sunt accipiunto, & ea in vasis mundis nec fragilibus tenento. Et constituti eos qui acceperint in codicillum referunto. Nullus Ecclesiasticus pro sanctissimæ Communionis exhibitione sub quouis prætextu quantumuis pio pecuniam directè vel indirectè vlllo modò sub rigida & exemplaris castigationis pœna petito. Nullus in ea sacra monitiuncula seu lectione, quam Præconium vocant, res & negotiationes sæculares & prophanas, sed eas tantum quæ Deum & animarum salutem spectant publicato. Curiones non deinceps Nobilibus & aliis fœminis vt in Ecclesiarum choris sua scamna habeant aut noua erigant permittunt. Vt tollantur ea quæ ex abusu erecta fuerunt procuranto. Vt Ecclesiarum Cancelli vitrei integri sint, ij præcipuè qui altaria respiciunt, solliciti & prouidi sunt. Nemo deinceps nisi peculiariter & rursus approbatus exorcismis vitior. Nemo exorcistarum diabolo, vti sortilegos nominibus propriis aut aliquod peccatum reuelet imperato. Nundinas, nisi in necessitate, quæ rarò contingit, Ecclesiastici fugiunto: Cum adesse oportuerit, non vt negotiatores & mercatores, sed vt veri Sacerdotes se gerunto. Omnes animarum curam habentes, Baptisnatum, Matrimoniorum & sepulturarum commentaria faciunto, & prouidè conferuanto, & ad Synodum signata apographa Curia nostræ deferunto. Curiones tribus diuersis diebus Dominicis in Præconio,

*Residēt in.
Habitus.*

Cauponas.

*Lusibus.
Venatio.*

S. Oleum

Communionis exhibitione.

Præconium.

Scamna Ecclesiarum.

Exorcismi.

Nundina.

Commentaria Curionum.

nio, vti Rectores omnes & fundatores sacellorum in suis Parœ-
 ciis existentium, intra mensem à die vltimę publicationis, coram
 Vicario Generali compareant eum de officio & modo ea Sacel-
 la cõseruandi instructuri, aliter solo æquabuntur; & reditus sum-
 mo altari parœciæ, aut alteri prout congruum erit, applicabitur,
 publicanto. Curiones, vti sacellorum Rectores suo fungantur of-
 ficio, obseruanto, curanto, eosque benignè, & secundum Chri-
 stianam charitatem necessaria celebrationi Missæ, ad quam dari
 campanæ signum ritè permittent, communicando, recipiunt.
 Curiones quantò citiùs suarum Parœciarum obstetrices, vt de
 forma & materia Baptismi, examinentur aduocanto. Si ignora-
 uerint, vt in extrema necessitate cum materia, forma & intentio-
 ne baptizare queât, eas docèto. Nemo incognitis verbis, aut ca-
 racteribus, signisve superstitiosis, in precibus & adiurationibus,
 quæ cõtra tempestatem fiunt vitor. Nemo aliam Præconij for-
 mam, ab ea quæ ab Illustrissimo Prædecessore nostro publicata
 fuit, adhibeto. Nemo itè aliam absolutionis formam, præter hanc;
 Misereatur tui, &c. Indulgentiam, &c. Absolutio. Dominus no-
 ster Iesus Christus, qui est summus Pontifex, te absoluat, & ego
 auctoritate ipsius mihi licèt indignissimo concessa, absoluo te
 in primis ab omni vinculo excommunicationis, in quantum pos-
 sum, & indiges; deinde, Ego te absoluo à peccatis tuis in nomine
 Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Preces post absolutionē.
 Passio Domini nostri Iesu Christi, Communio Beatæ Marię sem-
 per Virginis, & omnium Sanctõrum; quidquid boni feceris &
 mali patienter sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorũ tu-
 rum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternę. Amen. De-
 nique Curiones omnes & Vicarij horum statutorum apographa
 habento, & suis in sacriariis, aut aliis Ecclesiarum locis, in quibus
 sæpius legi & considerari possint, affigunt. Typis autem man-
 dari curauit Tononi, Pontifex, sicut Religiosissimus, ita sapientis-
 simus. Voluit prætereà singulis diebus Iouis, extra tempus qua-
 dragesimale, Aduentus, & vigiliarum, nullo occurrente festo
 duplici, siue semiduplici, fieri officium semiduplex de sanctissi-
 mo Eucharistiæ Sacramento: Cuius (inquit) cum adoratio ab he-
 reticis, per summam perfidiam irrideatur, cõsonum est vt in hac
 maximè Diocesi, quanta fieri poterit, maximâ deuotione cele-
 bretur. Synodos porrò quotannis deinceps, feriâ quartâ post Do-

Sacellorũ
Rectores.

Obstetri-
ces.

Adiura-
tiones.

Absolu-
tio.

Officium
sancti Sa-
cramenti.

Synodi tẽ-
pus deinceps.

*Franciscus
methodū
Cate-
chismi
praſcribit.
Ianitor.*

Prior.

*Admoni-
tor.*

*Silentia-
rius.*

Magistri.

Recitatio.

*Disputa-
tio.*

minicam ſecundam à Paſchate, celebrauit cum incredibili, non Cleri duntaxat, ſed & omnium ſibi commiſſorum populorū utilitate: & quia ſuis Sacerdotibus, vti Bellarminianum Catechiſmum populum docerent praeciperat; amplam eis docendi methodum in hanc formam praſcripſit. Conuocabitur populus ante Veſperas campanæ ſigno adeò maturè, vt Catechiſmus duas horas habere poſſit; æſtiuis praſertim diebus, dato campanæ ſigno Ianitor ſcholam ſiue Eccleſiam aperiet, diſponet ſcamna, & ad ianuam venientes expectabit: introducet candidatos, docebitque eos ſalutandi morem, vt dicant, Deus det nobis ſuam pacem, & ad formandum cum aqua luſtrali ſignum Crucis, recitandamque Orationem Dominicam & Angelicam ſalutationem, vel ſi idonei non ſint, curabit vt coram auguſtiſſimo Sacramento ante maius altare genuflectāt. Deinde eos ad ſua ſcamna mittat. Ad Ianitoris auxilium conſtituet Prior fratres alios, qui idem faciant, & is Prior aliique Operarij maturè ad ſcholam ire debēt, & eſſe ſolliciti, vt venientes pueri doceantur, obſeruentque ſilentium. Tanto tempore docebitur, quanto Priori videbitur, Qui obſeruabit vt omnes munus ſuum exerceant, & niſi ab officio ſuo impediatur, conſignabit reſponſuros & diſputatores; eligetque ſemper perſpicaciores & magis idoneos. Subprior & Admonitor inuigilabūt pariter, ne quis rumor fiat, & cūm aduerterint, tacitè Silentiariorum ſignum dabunt; Quamobrem hi manebunt in diuerſis ſcholæ partibus, niſi fortè dum alij docent, Prior cum iis aliqua de re conferre vellet. Poſt aliquod temporis ſpatium ſic inſumptum, ita vt Magiſtris integra docendi libertas fuerit, qui quatuor aut ſex ex more pueros habebunt, Prior ſignum dabit cum campanula, & genuflectens ipſe cæteros pariter quoscumque curabit genuflectere, tum Orationem fieri ante diſputationem ſolitam recitabit, & accepta ſuis cum pueris à Sacerdote (ſi aderit) benedictione, iubebit illos in aliquem locum, vnde videri ab omnibus poſſint, aſcendere; ex vna parte & ex altera, hi formato ſigno Crucis, & prolatis alta voce verbis eam Catechiſmi partem, quæ aſſignata fuerit, recitabunt; iſti interrogando, illi reſpondendo. Aliquando iubebit ſiſtere, & quod libebit, petet; vt ea ratione cautiores, & magis attentos efficiat. Aduertat nihilominus vt diſputatio de iis, quæ dicta fuerint, fiat, quare omnes eiufdem ordinis & claiſſis candidati ſedebunt in eodem loco, vt absque

absque temporis iactura ab vnoquoque petere possit, prout accidet: & occasione captâ eorum, quæ recitata fuerint, breuem sermonem faciet & compendium, quò faciliùs omnes doctrinam illam suis imprimant mentibus. Si hoc ipse præstare nequiverit, ab alio ex Administris aut Magistris fieri curet. Quo facto legentur Constitutiones parvæ bonorû morû, quas omnes intelligunt, deinde fiet oratio prout præscriptum fuerit. Nouissimè nisi notandi absentes essent, vel corrigendus aliquis, pueros suos dimittet monendo, vt modesti sint; eorum quæ dicta fuerunt recordentur, & proximo sequenti die festo maturè veniant. Iis, qui studiosi fuerint & modesti, præmia tradet, vt pias imagines, rosaria, numismata, & his similia: hoc enim pacto fiet, vt meliùs semper se gerant. Cancellarius notabit in catalogo absentes, vel si infirmentur, deferet ad Priorem & alios. Posthæc audietur sermo, seu exhortatio, quæ à Sacerdote fiet. Singulis mensibus semel, vt minimum, Prior mittet aliquem ex Administris vel Magistris ad Congregationem generalem, seu Diœcesanam, qui suæ scholæ statum & necessitates deferat, sicut & singulæ singulas scholæ visitabunt per aliquos ex suis candidatis, vt fructuum & vtilitatum spiritualium, ad maiorem Dei gloriam, sincera & pia possit esse communicatio. Hæc quoad Cathedris institutionem. Præterea quia de nonnullis Confessariis monendos, non vtile modò, sed & necessarium, ratus est; cùm in plerisque boni iudicis cõditiones omnes deesse videantur, idcirco viginti quinque solidas & breues monitiones scripsit, iussitque mandari typis, & quantum deinceps, & Confessariis, & pœnitentibus libellus hic tulerit emolumenti, dici satis non potest, nam & per vniuersam Gebennensem Diœcesim, & quod magis, breui per vniuersam Galliam, immò & Italiam in varias linguas versus cucurrit. Hunc librum sequutus est alius Ritualis Sacramentorum, in quo non tantùm ritus, sed etiam Canones, ac regulæ Sacramentorum ritè administrandorum, aliâque plurima documenta ad munus pastorale rectè obeundum, cõtinebantur. Meditatus iam eum fuerat Prædecessoris sui iussu, dum Adiutor esset, sed eius nomine quin ederetur, mors impedimento fuit. Salesius igitur sui esse muneris videns rem ita fecit: Primùm aliquot Ecclesiæ suæ Cathedralis doctis piisque hominibus secum adhibitis, variarumque Prouinciarum ritualibus libris in medium allatis, ex so-

*Sermo.**Oratio.**Cancellarius.**Visitatio reciproca.**Franciscus monitiones dat Confessariis.**Franciscus librum ritualem edit.*

*Calendari-
um.*

*Franciscus
quos san-
ctos calen-
dario ad-
diderit.
D. D. Vi-
ctor & Vr-
sus.*

*D. Ansel-
mus.*

*Sacra Sin-
don.*

*D. Petrus
Tarent.*

*D. Clau-
dium.*

*D. Bernar-
dus Mont.*

lo quidem Romano, omnia quæ ad rituum administrandorum Sacramentorum spectant, ad amissim excerptit: ex aliis, ac maxime ex antiquo Gebennensi plurimas benedictionum formulas accepit; quarum usum inter populares suos, pro laudabili recepta consuetudine, retinendum existimabat. Ex omnibus verò, quos habere potuit hinc inde mixtim, varios canones ac permulta documenta eduxit, quæ maximam lucem Curionibus eorumque Vicariis ad rectam sui muneris exercitationem afferrent, atque ita apud exemplo ex diuersis floribus mellificium in alueolum suum congescit, Calendarium etiam adiecit, in quo festa & officia notauit, quæ in Diocesi Gebennensi, tum antiquo more, tum suis synodalibus constitutionibus, stabilita fuerant, & admissa. Ac tandem formulam singulis diebus Dominicis, summa capita religionis Christianæ, populis proponendi, quam iam pridem iussu Prædecessoris sui ediderat, recognitam, mendisque, quibus maculata erat, purgatam addidit, ut omnia, quæ ad Curionum munus spectant, vno volumine comprehensa facilius præ oculis haberent. Operæ pretium autem est Diuos illos nominare, quos peculiari nouo vel antiquo cultu voluit in sua Diocesi (vir sanctus) celebrari; hos enim quin peculiare in cælis habuerit Patronos, dubium esse non debet. In Febuario die vndecima, Sanctos Martyres, Victorem, & Ursulum, qui passi sunt, cum reliqua legione Thebæa in agro Agaunensi finitimo Duce Beato Mauritio. Officio semiduplici. In Aprili die vigesima secunda, Diuum Anselmum Confessorem Pontificem, qui ex finitima Augustana Diocesi oriundus, ad Archiepiscopatum Cantuariensem in Anglia euectus; exemplis, scriptis, miraculis, vniuersam Ecclesiam illustrauit. Officio semiduplici. In Maio die quarta, Sacratissimam Sindonem, quæ diu in Sabaudia asseruata, magnam apud omnes semper habuit venerationem. Officio duplici solemniori. Die Octaua. Diuum Petrum Episcopum & Confessorem, qui finitimam Ecclesiam Archiepiscopalem Tarentasensem mirâ vitæ sanctitate diu administrauit. Officio semiduplici. In Iunio die sexta. Diuum Claudium, Episcopum & Confessorem, qui Archiepiscopus Vesuntinus extitit, cuiusque reliquie, ob innumera miracula in Monasterio sancti Eugendi Gebennensis Diocesis finitimo, maximo fidelium concursu passim celebrantur. Die decimâ quintâ. Diuum Bernardum Mentonium Confessorem, non Pon

Pontificem, qui illustri loco in Gebennensi Dicecesi natus, Archidiaconus Augustensis effectus, vitæ sanctimonia ac plurimis miraculis Allobrogicas omnes præcipuè regiones illustravit. Officio duplici, & huius ipse vitam, nisi morte fuisset præuentus, scripturus erat. Die vigesima sexta Diuum Antelmum Episcopum & Confessorem, qui ex Ecclesia Cathedrali Gebennensi, cuius Præpositus diu fuerat, Carthusianus effectus, ad Episcopatum finitimum Bellicensem promotus, magnâ sanctitate & miraculorum varietate claruit. Officio semiduplici. In Iulio, die vigesimâ octauâ Diuos Martyres Nazarium & Celsum, quorum sanctus Nazarius ex Italia Treuerim iter faciens, ac in Ciuitate Gebennensi aliquandiu moratus, plurimos ibidem ad fidem conuertit, inter quos Celsum admodum Iuuenem Ciuem Gebennensem, quem postea Martyrij socium habuit, Officio duplici. In Augusto. Die primâ Diuum Petrum Apostolum ad vincula Patronum Ecclesiæ Cathedralis Gebennensis Officio duplici solemnium cum Octaua. Die decima sexta Diuum Theodulum Episcopum & Confessorem, qui Ecclesiæ Sedunensi finitimæ, miram spirans vitæ sanctimonia foelicissimè præfuit: cuiusque memoria propter miraculorum frequentiam vbique in Allobrogicis regionibus celeberrima est. Officio semi-duplici. In Septembri die decima septima. Diuum Gratum Episcopum & Confessorem, qui finitimam Ecclesiam Augustanam rexit. Officio semi-duplici. Die vigesima secunda. Diuum Mauritium, & socios, quorum sanguine Sabaudicis omnibus locis propemodum conspersis, earum Provinciarum tutelares apud Deum intercessores, iam olim à maioribus magna religione habiti sunt. Officio duplici. In Octobri, die prima sanctum Angelum Custodem. Officio duplici. Præter hos speciali deuotione colebat ipse Diuos, Iosephum sponsum gloriosissimæ Virginis, cuius festo semper Concionem habebat. Augustinum, Thomam Aquinatem, Sebastianum, Ludouicum Regem Fræciæ, Franciscum Assisiatem, Bernardum Abbatem, & nonnullos alios. Porro his instituta disciplinis & ritibus Gebennensis Ecclesia breui, sicut vinea florens dedit odorem suum, & Salesius nouis in dies virtutibus, & virtutum omnium incrementis mirabilis omnibus euasit & amabilis.

D. Antelmus.

DD. Nazarius & Celsus.

Vincula D. Petri.

D. Theodulus.

D. Gratus.

D. Mauritius.

Angelus Custos. Franciscus quos alios S. coleret.